

**HOE KAN SPELLING EFFECTIEF
ONDERWEZEN WORDEN IN HET VOORTGEZET
ONDERWIJS OP ARUBA?**

Een onderzoek naar spellingonderwijs in de Arubaanse Mavo

Vrucht dragen waar je geplant bent

ANDRIENE H. GUILLARD
UNIVERSITY OF CURAÇAO
ALGEMENE FACULTEIT
MASTER OPLEIDING NEDERLANDS
Studentennummer: 1103822

**UNIVERSITY
OF CURAÇAO**
DR. MOISES DA COSTA GOMEZ

**HOE KAN SPELLING EFFECTIEF ONDERWEZEN WORDEN IN HET
VOORTGEZET ONDERWIJS OP ARUBA?**

Een onderzoek naar spellingonderwijs in de Arubaanse mavo

Naam : Andriene Guillard

Studentnummer : 1103822

University of Curaçao Dr. Moises Da Costa Gomez

Faculty of Arts

Master Opleiding Nederlands (Aruba)

Datum : 05 juni 2020

Begeleidster : J. L. Pereira PhD

Voorwoord

Met de start van de Master Opleiding Nederlands aan de University of Curaçao in het jaar 2013 werd een lang gekoesterde wens vervuld. In september 2000 vestigde ik mij op Aruba om er te wonen en werken en ik had de wens verder te studeren. Dat kon helaas niet, omdat er aan de Universiteit van Aruba en de Instituto Pedagogico Arubano geen verdere studiemogelijkheden bestonden in mijn studierichting. Er ontstond een periode van “studievrij”. In die tijd koos ik ervoor de studie Theologie te volgen en sinds 2018 ben ik als geordende predikant verbonden aan de Evangelische Broedergemeente Aruba.

In het jaar 2015 rondde ik mijn schriftelijke tentamens goed af en begon ik aan het schrijven van mijn thesis met de titel “Hoe kan spelling effectief onderwezen worden in het voortgezet onderwijs op Aruba?” Aangezien ik in datzelfde jaar benoemd werd tot directeur van het John Wesley College en dat jaar door de reorganisatie een intensief jaar was, bleef het schrijfwerk ongeveer twee jaar liggen. Zonder de hulp en kracht van de Almachtige was ik er niet in geslaagd naast mijn voltijdse baan de tentamens te behalen en te starten met het schrijven van mijn thesis.

Ik ben ook bijzonder dankbaar voor het geduld en de goede begeleiding die ik mocht genieten van mijn begeleidster, Joyce Pereira, die in 2018 promoveerde tot doctor aan de University of Curaçao. Zij maakte ondanks haar eigen drukke agenda ruimte vrij om mij te begeleiden.

Vanuit de Universiteit van Curaçao is de begeleiding van drs. A. Jessurun zeer toegewijd geweest. Zij hield de vinger aan de pols en motiveerde mij om door te gaan. Ik dank u daarvoor van harte!

Dietrich van Gobbel, mijn zoon, mag ik hierbij niet vergeten. Hij was de stille observator die het proces vanuit Nederland volgde en vaker informeerde of ik nog bezig was met mijn thesis. “Dankjewel, Dietrich, voor je stimulans!” Ik dank ook mijn ouders, zussen, broers, familie en vrienden die met mij meegeleefd hebben. Van een afstand, maar niet minder betrokken bij het schrijven van mijn thesis, hebben Bisschop John Kent en Roberto Rathling mij met gebed, tips en motivatiegesprekken bijgestaan.

Ik hoop met deze thesis een bijdrage te leveren aan het onderwijs op Aruba in het algemeen en in het bijzonder aan het taalonderwijs in het voortgezet onderwijs.

San Nicolas, 16 april 2020

Andriene H. Guillard

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	2
Samenvatting	5
HOOFDSTUK 1 INLEIDING	6
1.1 Algemene informatie	6
1.2 Achtergrond van de studie: de situatie op Aruba	7
1.3 Probleemstelling	8
1.4 Algemene doelen	9
1.5 Specifieke doelen	9
1.6 Onderzoeksvragen.....	9
1.7 Onderzoeksmethode.....	10
1.7.1 De enquête	10
1.7.2 De interviews	10
1.7.3 De focusgroep werkvergadering	11
1.8 Woord van dank aan de respondenten en participanten aan het onderzoek.....	11
HOOFDSTUK 2 WAT IS HET TAALBELEID IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS OP ARUBA	13
2.1 Een stukje geschiedenis	13
2.2. Wat is taalbeleid?.....	15
2.3. Wie maakt taalbeleid?.....	17
2.4 Conclusie.....	20
2.5 Wat is het aanbod van spelling in het middelbaar algemeen voortgezet onderwijs en wat zijn de problemen?.....	21
2.5.1 Wat is spelling eigenlijk?.....	21
2.5.2 Is spelling het belangrijkste onderdeel van taal?.....	21
2.5.3 Hoe is de huidige situatie op de basisschool en in het voortgezet onderwijs?.....	22
2.5.4 Kenmerken van Nederlands als Vreemde Taal:.....	24
2.6. Welke eisen worden volgens het ERK gesteld aan het spellingonderwijs in het voortgezet onderwijs?.....	25
2.6.1 Het Europees Referentiekader (ERK).....	26
2.6.2. Is het ERK van betekenis voor het voortgezet onderwijs op Aruba?.....	27
2.7. Scol Arubano Multilingual (SAM)	28
2.8. Nederlands als vreemde taal	29
2.9 Visie op het vak	31
2.10 Conclusie.....	33

HOOFDSTUK 3 METHODOLOGIE	35
3.1 Dataverzameling: enquête, interviews en focusgroepen	35
3.2 Het verloop van het onderzoek	35
3.3 Data-analyse.....	36
3.4 Validiteit en betrouwbaarheid.....	36
HOOFDSTUK 4 RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK.....	37
4.1 De onderzoeksanalyse.....	37
4.2 Spelling in het voortgezet onderwijs.....	37
4.3 Conclusies bij het onderzoek	47
HOOFDSTUK 5: CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN.....	60
5.1 Conclusies	60
5.2. Aanbevelingen	61
BIBLIOGRAFIE	63
BIJLAGEN	65
Bijlage 1: Interview 1.....	65
Bijlage 2: Interview 2.....	66
Bijlage 3: Het Eindtermendocument Nederlands.....	67
Bijlage 4: Methoden in het basisonderwijs op Aruba	68
Bijlage 5: Voorbeeld DICTEE Schoolexamen MAVO	69
Bijlage 6: Brief Wijziging Centraal Examen Nederlands MAVO.....	73
Bijlage 7: Brief Wijziging tijdsduur CE Nederlands	74

Samenvatting

In het Arubaanse onderwijs is het Nederlands decennialang de instructietaal geweest voor leerlingen die het Nederlands niet als moedertaal beheersen. Hierdoor zijn de leerresultaten laag, is het percentage drop outs hoog en het aantal kandidaten op hogere opleidingen laag. De moedertaal, het Papiaments, werd als inferieur en minderwaardig beschouwd en het kreeg in het onderwijs niet de plaats die het verdiende.

In het aanbod van het vak Nederlands worden de vier vaardigheden: luisteren, lezen, spreken en schrijven niet geïntegreerd aangeboden. Zo wordt het onderdeel Spelling in het voortgezet onderwijs in het examenjaar getoetst en door de jaren heen is het aan de resultaten van het dictée te merken dat deze onvoldoende zijn. Dat is de aanleiding geweest om onderzoek te doen naar de manier waarop spelling aangeboden wordt in het voortgezet onderwijs op Aruba. De hoofdvraag in de thesis luidt: Hoe kan spelling effectief aangeboden worden in het voortgezet onderwijs op Aruba? Deze hoofdvraag wordt ondersteund door de volgende deelvragen:

- Wat is het taalbeleid op Aruba?
- Wat is het aanbod van spelling in het voortgezet onderwijs en wat zijn de problemen?
- Welke zijn de eisen die het Europees Referentie Kader (ERK) met betrekking tot eindniveau spelling voor het Mavo?

Het onderzoek heeft aangetoond dat spelling niet efficiënt aangeboden wordt. De vraag hoe het anders kan, wordt in deze thesis belicht aan de hand van het materiaal van de docenten, die de focusgroep vormen. Dit materiaal is uitgewerkt in werkbijeenkomsten.

De vreemde-taaldidactiek in plaats van de moedertaal didactiek en het geïntegreerd samen laten gaan van de vier taalvaardigheden: luisteren, lezen, spreken en schrijven, hebben erin geresulteerd, dat er in het schooljaar 2017-2018 door de examinatoren Nederlands gestart werd met een nieuwe manier van toetsing bij het onderdeel Schrijfvaardigheid (spelling). De vaksectie Nederlands heeft zich onder leiding van de vakconsulent Dimitri Frans gebogen over de eindtermen en er worden betere resultaten geleverd voor het onderdeel Schrijfvaardigheid (spelling). Het spellingonderwijs is deel van het totale curriculum en moet door alle docenten bewaakt worden. Spelling is niet de taal, maar een hulpmiddel om gedachten te noteren.

HOOFDSTUK 1 INLEIDING

In ons dagelijks leven schrijven we van alles en nog wat; boodschappenlijsten als we naar de supermarkt gaan, gauw een briefje bij afwezigheid en er worden ook teksten geschreven aan officiële instellingen. Vooral in het laatste geval worden er eisen gesteld aan het schrijfproduct. Het moet dan geschreven worden zonder spel- en interpunctiefouten. Wordt dat wel voldoende op school geleerd en toegepast in het schrijfproduct of wordt er meer op gevoel geschreven? Regelmatig horen of lezen we dat de jeugd niet meer kan spellen. Erger nog, soms wordt ook wel gezegd dat zelfs de leerkrachten de spelling niet beheersen (Talen en Kunstvakken, 21 november 2011). Om te verklaren welke maatschappelijke ontwikkelingen de oorzaak zijn van deze trend heeft de Nederlandse Taalunie het spelgedrag van de Nederlandse en Vlaamse jeugd in kaart proberen te brengen. Ook werd de vraag gesteld of de spellingvaardigheden van jongeren de laatste tijd echt zo drastisch gedaald zijn.

1.1 Algemene informatie

In het rapport “Ze kunnen niet meer spellen” (Nederlandse Taalunie, 2011) worden de spellingproblemen aan de hand van categorieën uitgelicht. Het huidige taalonderwijs wordt besproken en aan de hand van een debat uit tien essays wordt het belang van goede spelling onder de loep genomen. De Nederlandse Taalunie stelt dat over de drastische daling van het spellinggedrag nauwelijks wetenschappelijk bewijs bestaat. In het onderzoek dat gedaan is, is te zien dat in de afgelopen 20 jaar niet veel veranderd is in het aantal fouten dat jongeren maken in taaltoetsen aan het eind van de basisschool. Het percentage leerlingen dat in 1988 en 2010 foutloos spelde bedroeg 77. De conclusie die getrokken wordt: In het basisonderwijs gaat de spelling over het algemeen prima. Opgemerkt wordt dat het probleem begint in het voortgezet onderwijs waar in het laatste jaar slechts 64% nog foutloos spelt. Hoe is dit te verklaren? Zijn de nieuwe media daarvoor schuldig (opkomst van internet, gebruik van chat, msn of sms, whatsapp)? De aard van hun schrijfsels is door deze nieuwe media niet traditioneel en informeel. Jongeren beroepen zich erop dat de boodschap in zulke teksten goed moet overkomen en nemen het niet al te nauw met de spelling.

Volgens de Taalunie is door de nieuwe media een informeel register ontstaan in de schrijftaal. Er zou steeds meer sprake zijn van een “spreektalige manier” van schrijven; hoofdletters en interpunctie worden nauwelijks toegepast en van een spelfout kijkt niemand op. Ook maken

jongeren bewust een aantal spelfouten en kiezen ze voor symbolen en afkortingen boven volledige zinnen.

Scholen maken in het onderwijs weinig gebruik van tekstverwerkers en blijven bij de traditionele manier van schrijven, waardoor leerlingen hun schrijfproduct niet kunnen controleren. De kracht en beperkingen van spellingcontroles zou volgens de Taalunie aan de leerlingen onderwezen moeten worden. Als de leerlingen meer kennis daarover zouden krijgen, zou dat enigszins kunnen helpen en zorgen voor een betere spelling. De nieuwe media zijn dus niet alleen de schuldigen. Er moet ook gekeken worden naar de aard van het onderwijs.

Een aantal oorzaken voor de stijging van het aantal spelfouten in het voortgezet onderwijs is volgens de Taalunie het feit dat er te weinig nadruk is op het onderhouden van de spellingkennis die in het basisonderwijs is opgedaan. Daarnaast worden spelfouten in andere vakken behalve Nederlands getolereerd en dit is niet bevorderlijk voor het spellingbewustzijn. Jongeren weten bovendien niet aan welke criteria zij moeten voldoen.

1.2 Achtergrond van de studie: de situatie op Aruba

In het voortgezet onderwijs op Aruba wordt het Nederlands aangeboden als moedertaal en enige instructietaal. Hoewel het Nederlands naast het Papiamentu een officiële taal is op Aruba (<http://taaluniversum.org>), is het voor vrijwel de meeste leerlingen een weinig gehoorde taal. In taalkundige termen is het Nederlands een vreemde taal, aangezien leerlingen buiten de school niet of nauwelijks in contact komen met deze taal. Dit is sinds het begin van de 19de eeuw in verschillende publicaties aan de orde gesteld: Leerplan en Leidraad, Kabes Duru, artikelen in Skol i Komunidat, publicaties van R. Todd Dandaré, Dijkhoff & Pereira. Ondanks deze wetenschappelijke publicaties is de situatie tot heden niet veranderd!

De moedertaal is de taal die thuis geleerd wordt, de taal waarmee het kind als eerste in contact komt (T1). Uit tabel 1 hieronder (Departamento di Enseñansa di Aruba, Seccion di Estadistica, 2016) blijkt dat het merendeel van de leerlingen Papiamentu spreekt (72,4%). Na het Papiamentu staat het Spaans op de tweede plaats (14,2%) gevolgd door het Engels (4,7%) en Nederlands wordt door 4,5% van de leerlingen gesproken. Voor veel leerlingen die thuis een andere taal spreken, zij hebben dus een andere moedertaal dan het Papiamentu, is Papiamentu T2, de taal van de gemeenschap waarin ze leven. Als we letten op het aantal leerlingen dat Nederlands spreekt (4,5%), is het duidelijk dat 95% van huis uit geen Nederlands spreekt en dat de taal dus niet leeft bij de leerlingen. Het Nederlands is in de eerste plaats de taal waarmee

de relatie met Nederland wordt onderhouden (Van Putte, 1999). Voor het merendeel (95%) van de Arubaanse kinderen is het Nederlands een vreemde taal en het dient daarom niet als T1 of T2 aangeboden te worden, maar het Nederlands moet vanuit de vreemde-taaldidactiek onderwezen worden. Zie tabel 1 hieronder: Overzicht van het taalprofiel van Arubaanse leerlingen.

Tabel 1

2016-2017	Pap	Sp	Eng	Ned	Anders	Totaal
MAVO	2399	469	157	150	135	3310
	72,4%	14,2%	4,7%	4,5%	4,1%	100%

Bron: Departamento di Enseñansa di Aruba, Seccion di Estadistica, 2016

1.3 Probleemstelling

In het voortgezet onderwijs op Aruba wordt in het examenjaar (klas 4, Mavo) het onderdeel Schrijfvaardigheid getoetst tijdens het Schoolexamen 2 (SE-2). Dit gebeurt door middel van de onderdelen: Samenvatting en Dictee. Het dictee wordt in tien (10) aaneengesloten zinnen voorgelezen door de docent Nederlands en de leerlingen moeten de zinnen volgens de juiste spelling opschrijven. Deze manier van spelling beoordelen, laat in de praktijk zien dat leerlingen onvoldoende de spelling van het Nederlands beheersen. Bovendien is het schrijven van tien aaneengesloten zinnen geen onderdeel dat hoort bij Schrijfvaardigheid en dus ook niet de manier om spelling te toetsen. De leerlingen produceren geen eigen tekst en het niveau van spelling kan dus niet op basis hiervan bepaald worden. Spelling is niet de taal. Hiermee wordt bedoeld, dat “er in taal meer is dan alleen spelling” (Is spelling taal? Taalcanon,2012). Leonard Bloomfield, Amerikaanse taalkundige uit de twintigste eeuw, stelt in zijn boek Language: “Spelling is geen taal, maar slechts een manier om taal om te zetten in zichtbare tekens.” (Is spelling taal? Taalcanon,2012): Bij Spelling wordt taal die primair klank is in schrift omgezet. De officiële in brede kringen aanvaarde conventies zijn door taaldeskundigen vervat in spellingregels die het best tot hun recht komen, wanneer in alle facetten van het Schrijven voldoende aandacht besteed wordt aan het schrijven van een goede tekst. Daarbij moeten leerlingen door middel van verschillende schrijfoopdrachten oefenen. Dit vraagt structureel en regelmatig oefenen, zodat bij leerlingen het vermogen ontwikkeld wordt om te reflecteren op

de eigen spellingvaardigheid. Daarnaast moet niet alleen de docent Nederlands zich inzetten de leerlingen dit spellingbewustzijn bij te brengen, maar binnen het onderwijs moet op verschillende vlakken voldoende aandacht besteed worden aan spelling. In de praktijk van het lesgeven bij het vak Nederlands en andere schoolvakken worden veel spel- en interpunctiefouten gemaakt door leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs.

Om inzicht te krijgen in de oorzaken van het verkeerd spellen, wordt geprobeerd een antwoord te vinden op de hoofd- en deelvragen.

In deze thesis zal Spelling als onderdeel van de Nederlandse taal behandeld worden met het doel te komen tot een andere aanpak, waardoor leerlingen een spellinggeweten en spellingbewustzijn ontwikkelen (www.spellingonderwijs.in.het.voortgezetonderwijs.pdf) en in staat zijn spellingregels toe te passen in de dagelijkse praktijk. De samenwerking tussen de docent Nederlands en de overige docenten binnen de school is hierbij belangrijk.

1.4 Algemene doelen

In de praktijk van het lesgeven bij het vak Nederlands en andere schoolvakken worden veel spel- en interpunctiefouten gemaakt door leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs. Om inzicht te krijgen in de oorzaken van het verkeerd spellen, wordt geprobeerd antwoord te krijgen op de hoofd- en deelvragen.

1.5 Specifieke doelen

Het onderzoek zal uitgevoerd worden in klas 6 van het basisonderwijs en klas 4 Mavo. De keus voor deze twee groepen wordt gedaan om het eindniveau schrijfvaardigheid te toetsen. Op het basisonderwijs zijn de leerlingen in de leeftijd van 10 – 12 jaar, terwijl die van het vierde leerjaar Mavo in de leeftijd van 15 – 17 jaar zitten. In het basisonderwijs wordt de methode Zonnig Nederlands gebruikt en in Mavo 4 wordt Nieuw Nederlands gebruikt.

1.6 Onderzoeksvragen

In deze thesis wordt Spelling als onderdeel van de Nederlandse taal behandeld en de hoofdvraag luidt: Hoe kan spelling effectief onderwezen worden in het voortgezet onderwijs op Aruba?

De volgende deelvragen ondersteunen de hoofdvraag:

- Wat is het taalbeleid op Aruba?

- Wat is het aanbod van spelling in het voortgezet onderwijs en wat zijn de problemen?
- Welke zijn de eisen die het Europees Referentie Kader (ERK) met betrekking tot eindniveau spelling voor de mavo?

1.7 Onderzoeksmethode

In deze thesis is een kwantitatief onderzoek gedaan naar de resultaten van SE-2, Schoolexamen 2, dat bestaat uit de onderdelen DICTEE en Samenvatting. Er is gebruik gemaakt van een enquête, twee interviews en materiaal van de examinatoren Nederlands, focusgroep werkvergadering.

1.7.1 De enquête

De vragen bij de enquête zijn beantwoord door twintig (20) examinatoren Nederlands. Dit is het totaal aantal (100%) van de examinatoren verdeeld over de drie (3) schoolbesturen: Stichting Katholiek Onderwijs Aruba (SKOA), Dienst Publieke Scholen (DPS), Stichting Protestants Christelijk Onderwijs Aruba (SPCOA). Deze vragen werden in eerste instantie via de mail aan de respondenten verstuurd. Daar de enquêtes niet vlot ingeleverd werden, kreeg ik de medewerking van een examiner de enquête tijdens de jaarlijkse eindexamenvergadering in mei 2017 van de docenten op het Examenbureau Aruba (EBA) uit te delen en in te laten vullen. Tijdens die bijeenkomst hebben alle respondenten ruimte gemaakt de vragen te beantwoorden. Ze vonden deze werkwijze prettiger, omdat de vragenlijst direct na het invullen ingeleverd kon worden. De respondenten bestaan uit vier (4) mannen en zestien (16) vrouwen. Nadat de resultaten binnen waren, werden deze door mij verwerkt in grafieken in Microsoft Word en geanalyseerd (zie hfst.4).

1.7.2 De interviews

Naast de enquête zijn er ook twee (2) interviews gehouden met respectievelijk de directeur van het San Antonius College, Gershwin Lee, en de coördinator Talen van het IPA, Gregory Goedgedrag. Het interview met Gershwin Lee had tot doel informatie te verkrijgen met betrekking tot de pilotfase die binnen het San Antonius College uitgevoerd wordt met leerlingen die afkomstig zijn van SAM basisscholen, Colegio Conrado Coronel en Colegio San Jose. SAM staat voor: Scol Arubano Multilingual. SAM gaat uit van een vernieuwd curriculum op de basisschool, waarbij het Papiamentu als instructietaal aangeboden wordt in plaats van het Nederlands. Naast de verandering in taal is het curriculum kindvriendelijk en aangepast aan

de belevingswereld van het Arubaanse kind. Er kan dus gesproken worden over verarubanisering van het onderwijs. Het interview met Gregory Goedge drag heeft informatie verschaft met betrekking tot de opleiding Nederlands als Vreemde taal die sinds 2019 op het Instituto Pedagogico Arubano (IPA) aangeboden wordt. De vragen van de interviews staan in bijlagen 1 en 2.

1.7.3 De focusgroep werkvergadering

Deze groep bestaat uit de examinatoren Nederlands van het voortgezet onderwijs. Onder leiding van de toenmalige vakconsulent, Dimitri Frans, heeft de groep zich beijverd in het opzetten van vernieuwde manieren om het vak Nederlands aan te bieden en te toetsen in het examenjaar. Als uitgangspunt gelden de eindtermen voor het vak Nederlands (zie bijlage 3). Zo is het tien zinnendictiee vervangen door grammatica en spelling en wordt er sinds het schooljaar 2018-2019 efficiënt gebruik gemaakt van audiovisueel materiaal bij het lesgeven en toetsen in alle leerjaren. In het eindexamenjaar Mavo is er sinds het schooljaar 2018-2019 door de examinatoren gewerkt aan kijk- en luisteropdrachten voor het onderdeel Kijk- en luistervaardigheid.

De minister van Onderwijs, Wetenschappen en Duurzame Ontwikkeling heeft in het schooljaar 2019-2020 toestemming verleend het Centraal Schriftelijk Examen Nederlands voor de Mavo te wijzigen. Deze wijziging houdt in dat er één centraal schriftelijk examen wordt afgenomen dat bestaat uit de onderdelen lees- en schrijfvaardigheid. Beide onderdelen zullen op dezelfde dag afgenomen worden met dien verstande dat de leerlingen voor het onderdeel leesvaardigheid de tijdsduur van 1,5uur toegewezen krijgen, terwijl het onderdeel Schrijfvaardigheid 1 uur duurt. Het examen Nederlands heeft in totaal dus een tijdsduur van 2,5 uur en wordt afgenomen op een dag. Vóór de wijziging werden de onderdelen lees- en schrijfvaardigheid op twee dagen geëxamineerd, elk onderdeel met een tijdsduur van 2,5 uur. Vanwege de Covid-19 crisis zal deze wijziging helaas niet gelden voor dit examenjaar, omdat de examens geen voortgang vinden.

1.8 Woord van dank aan de respondenten en participanten aan het onderzoek

Het onderzoek bij deze thesis is met de volledige medewerking van examinatoren Nederlands uitgevoerd. Ik dank deze groep van harte voor het invullen van de enquête en voor de bijdrage door de werkvergaderingen. Een bijzonder woord van dank gaat uit naar de vakconsulent,

Dimitri Frans, die mij inzicht verschaftte in de werkvergaderingen die gehouden werden met de examinatoren. Daarnaast dank ik ook de collega's die meegedaan hebben aan de interviews, G. Lee en G. Goedgefrag. Door hun bijdrage is er meer diepgang ontstaan bij het onderwerp. De medewerkers van de afdeling Curriculum van Directie Onderwijs, C. Maduro en S.Priest, hebben tijdens bijeenkomsten ter voorbereiding van Scol Arubano Multilingual (SAM) aan de scholen van de Stichting Protestants Christelijk Onderwijs Aruba (SPCOA) informatie verschaft die ik mocht vermelden in mijn thesis. Daarvoor mijn hartgrondige dank! Mijn collega S. Naddall-Rouse dank ik voor het verzorgen van de lay-out van mijn thesis.

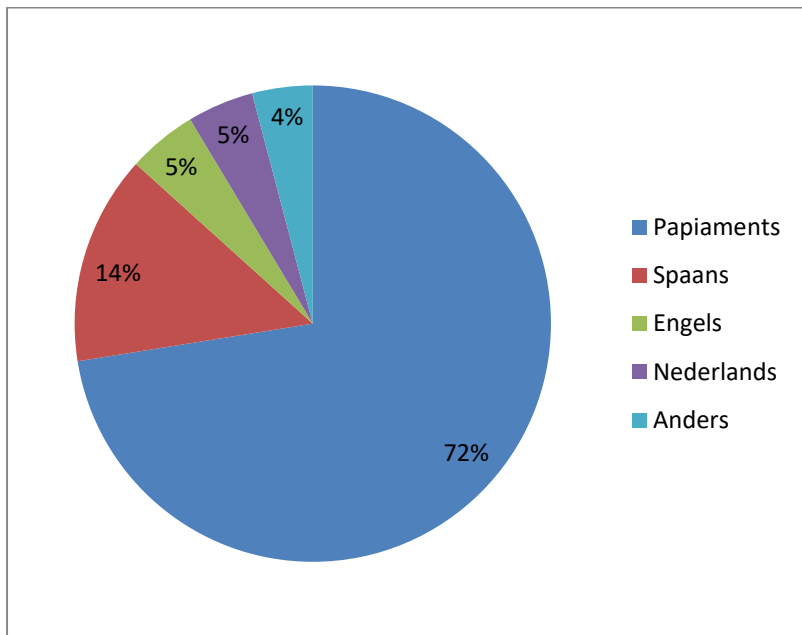
HOOFDSTUK 2 WAT IS HET TAALBELEID IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS OP ARUBA?

In dit hoofdstuk wordt eerst een stukje geschiedenis beschreven om een goed overzicht te geven van de positie van het Nederlands op Aruba. Daarna wordt antwoord gegeven op de vraag naar het taalbeleid in het voortgezet onderwijs op Aruba.

2.1 Een stukje geschiedenis

De West Indische Compagnie (WIC) is in de 17de en 18de eeuw de multinational geweest voor de gebieden in West-Afrika en het Caribisch gebied (pap.wikipedia.org/wiki). Deze multinational werd toegestaan, gestimuleerd en gefinancierd (www.youtube.com, fragment uit een documentaire WIC) door de Nederlandse overheid en in 1634 werden de Antillen veroverd van de Spanjaarden (www.gahetna.nl). Het eiland Curaçao werd uitgebouwd tot een centrum van handel in Afrikaanse slaven die vanuit Curaçao werden doorverkocht aan landen over de gehele wereld; een deel bleef op Curaçao, voornamelijk om op de plantages te werken. Behalve de W.I.C.-mensen en de slaven waren er ook Sefardische Joden die zich vooral op de handel toelegden en tot heden nog als kooplui werken op Curaçao. De taal die de Afrikaanse slaven bezigden was een op het Portugees gebaseerde pidgin die ze in de West-Afrikaanse slavendepots hadden geleerd. Die Afro-Portugese pidgin werd als lingua franca gebruikt onder de slaven. Op de eilanden bestond de bevolking in de begintijd verder uit een honderdtal Nederlandse compagniebedienden, planters en een kleine groep gehispaniseerde Indianen. Uit deze talenconstellatie ontstond het Papiamentu, die geclassificeerd kan worden als een creoolse taal met Ibero-Romaanse talen als “lexifiers.” De houding van de WIC ten opzichte van de positie van het Nederlands op de Antillen was elitair. Slaven mochten geen Nederlands spreken en er was geen sprake van kerstening in de protestantse godsdienst, de godsdienst van de kolonisten. Katholieke Spaanse priesters werden wel toegestaan te werken onder de slaven. Pas in de negentiende eeuw realiseerden de blanken zich dat het Papiamentu de dominante omgangstaal was en dat ook een groot deel van de blanke bevolking die taal gebruikte. Om deze ontwikkeling tegen te houden, probeerde de Nederlandse overheid in de 20ste eeuw via het onderwijs het Nederlands te verspreiden en het Papiamentu terug te dringen. Het Papiamentu werd niet als taal, maar als “gekakel”, “kalkoenengekwaak”, “onverdraaglijk voor het fijnere oor van den Europeaan” (Van Paddenburgh, 1819), en daarom als minderwaardig beschouwd.

Tot de 21ste eeuw slaagde men er niet in het Nederlands over de eilanden te verspreiden. Het Nederlands is mede daardoor een vreemde taal gebleven voor de meeste bewoners.

Figuur 1 Talen die thuis gesproken worden

Bron: ea.aw, Censo 2010

Op Aruba is het Nederlands dus een vreemde taal die in het onderwijs en ook op schriftelijk bestuursniveau gebruikt wordt. De taal van het mondelinge verkeer tussen de verschillende overheidsinstanties is Papiamento en in het economisch leven is vooral het Engels de taal. Ook in de media spelen het Papiamento en het Engels een belangrijke rol en is het Nederlands ondergeschikt. In het voortgezet onderwijs is het Nederlands nog steeds de dominante onderwijstaal, terwijl het Papiamento steeds meer gebruikt wordt als ondersteuning. De Nederlandse Antillen en Aruba zijn sinds de autonomie-regeling van 1954 op onderwijsgebied autonoom en kunnen als gevolg daarvan hun eigen taalonderwijsbeleid voeren. Vanwege de gecompliceerde taalhistorie is het heel moeilijk geweest een taalbeleid te ontwikkelen waarin de zaken totaal anders worden aangepakt. Behalve in het kleuter- en speciaal onderwijs is het Nederlands nog steeds de officiële instructietaal in het basis- en voortgezet onderwijs. In het 1ste en 2de niveau van Educacion Profesional Basico (EPB) is het Nederlands ook de instructietaal, terwijl alleen het 3de niveau het Papiamento hanteert als instructietaal.

De vraag “Wat is het taalbeleid in het voortgezet onderwijs op Aruba?” wordt hieronder beantwoord door eerst de vier terreinen die taalbeleid omvat kort uit te leggen en toe te spitsen op de Arubaanse situatie.

2.2. Wat is taalbeleid?

Onder taalbeleid wordt verstaan: Alle maatregelen die de overheid neemt om:
(taaluniversum.org)

1. het gebruik van een of meer talen te beïnvloeden;
2. het onderwijs in die taal of talen te bevorderen;
3. de taal of talen te verankeren en eventueel normen voor te schrijven;
4. rechten van bepaalde groepen op het behoud en gebruik van hun eigen taal veilig te stellen

Taalbeleid omvat vier met elkaar samenhangende terreinen:

(taaluniversum.org)

- A. Statusplanning
- B. Corpusplanning
- C. Acquisitieplanning
- D. Attitudeplanning

Ad A. Statusplanning

Bij statusplanning gaat het om de planning van de status of de positie van alle relevante talen die in de samenleving gesproken worden: welke taal is / talen zijn de officiële? De status van de taal is dus de positie van de taal ten opzichte van andere talen. Bij statusplanning kan ook een nationale taal worden voorgeschreven, of de rechten van minderheden worden gewaarborgd. (<https://nl.wikipedia.org/wiki/Taalpolitiek>). Volgens Mutasa (2006:119) wordt bij statusplanning een bepaalde rol toegekend aan een taal of wordt er zelfs overgegaan tot de invoering van een officiële taal. Statusplanning is dus gericht op bewuste inspanningen, veelal door de overheid, tot het officieel maken van een taal. Het gaat om keuzes maken voor een bepaalde taal, of die taal de officiële of nationale taal wordt binnen een samenleving. Op Aruba moet er nog veel geregeld worden met betrekking tot de status van de in de samenleving aanwezige talen. In 1935 werd per decreet bepaald dat het Nederlands voor het onderwijs de officiële taal is op Aruba. Het Papiaments en het Nederlands werden tot officiële taal uitgeroepen in 2003. Sinds de Herstructurering van het onderwijs (SHA) is het Papiament als vak doorgedrongen in het onderwijs.

Ad B. Corpusplanning

Corpusplanning kan omschreven worden als een plan van productie van de taal en verwijst naar alle beschrijvende acties en activiteiten die worden ondernomen binnen de taalplanning. In dit kader kan gedacht worden aan het materiaal dat ontworpen wordt (leesboeken, grammatica, spelling, websites) (Stroud, 2002:21). Dit aspect van taalplanning ligt op het taalkundig vlak en heeft onder andere te maken met orthografische innovatie, ontwerp, uitspraak, veranderingen in de structuur van de taal, de woordenschatuitbreiding, het voorbereiden van taalmateriaal enzovoorts.

Voor het Arubaanse onderwijs moet door de afdeling Curriculum onderwijsmateriaal ontwikkeld of aangeschaft worden dat gericht is op Nederlands in het Caribisch gebied. Directie Onderwijs Aruba startte in augustus 2012 met de implementatie van Proyecto Scol Multilingual (PSML) in het kleuter- en basisonderwijs. Voor het kleuteronderwijs zijn twee pilotscholen: Trupiaal Kleuterschool en Colegio Conrado Coronel en voor het basisonderwijs Colegio San Hose en Colegio Conrado Coronel. (http://www.ea.aw/_pa/noticia/scol-multilingual). Voor de pilotscholen van het Proyecto Scol Multilingual wordt voor het eerst NVT materiaal ontwikkeld. (NVT: Nederlands als Vreemde Taal). Leerkrachten van de basisschool moeten getraind worden in het verzorgen van Nederlands als Vreemde taal. Dit geldt ook voor docenten die in het voortgezet onderwijs les verzorgen, zowel taal- als niet-taaldocenten.

Ad C. Acquisitieplanning

Acquisitieplanning omvat een veelheid van activiteiten die te maken hebben met het leren van de taal. Na- en bijscholing van leerkrachten is onderdeel hiervan. Acquisitieplanning wordt direct gerelateerd aan de spreiding van de taal (het vergroten van het aantal sprekers van een taal) en wordt over het algemeen gestuurd door de overheid, maar ook door particuliere instellingen die zich erop richten de taal, in dit geval het Nederlands, aan de samenleving te verzorgen. Vanuit de overheid speelt Enseñansa pa Empleo hier een belangrijke rol door cursussen Nederlands aan buitenlanders aan te bieden. Daarnaast is Nederlands als vreemde taal ook te leren bij Scol di Idioma.

Ad D. Attitudeplanning

Attitudeplanning (Pereira, 2018: 15- 16, 185) richt zich op de attitude of houding die binnen de samenleving bestaat ten opzichte van een taal. Op Aruba is het Nederlands niet populair als omgangstaal; er bestaat zelfs een aversie tegen de taal vanwege het feit dat de taal opgedrongen is door de kolonistator. Bovendien zijn het aanbod en de aanpak van het Nederlands verkeerd en sluiten die niet aan bij de werkelijke taalsituatie van het Arubaanse kind. Buiten het klaslokaal spreken de leerlingen het Nederlands niet, maar al decennia lang wordt de moedertaal didactiek gebruikt in plaats van de vreemde-taal didactiek. De eigen taal van de leerlingen, in de meeste gevallen is dat het Papiaments, is lange tijd uit het onderwijs verbannen, terwijl dat de moedertaal is van veel leerlingen en naast het Engels en het Spaans populairder en toegankelijker is bij de leerlingen (zie fig.1). Slechts 5% van de bevolking spreekt Nederlands als moedertaal (Censo 2016). Aan het begin van dit hoofdstuk is in “Een stukje geschiedenis” hierover reeds geschreven. Bij attitudeplanning is het belangrijk na te gaan welke strategieën gebruikt kunnen worden om de aversie die er bestaat ten opzichte van het Nederlands te minimaliseren. De taaldocenten hebben hierin een belangrijke rol, daar zij degenen zijn die de taal overdragen aan de leerlingen. Het is dus van essentieel belang dat de taaldocenten open staan voor vernieuwing en gaan begrijpen dat reeds decennia de verkeerde didactiek gehanteerd wordt bij het aanleren van het Nederlands als vreemde taal. De bovengenoemde punten laten zien dat taalbeleid een complexe zaak is, maar desalniettemin noodzakelijk is om te komen tot eenduidigheid in onder andere het onderwijs. Taalbeleid moet altijd erop gericht zijn de ontwikkeling van leerlingen te stimuleren. Het is nooit het werk van een individu, is nooit af, heeft voortdurende evaluatie en bijsturing nodig en moet gebaseerd zijn op de inspanningen vanuit de overheid door deskundigen (linguïsten, onderwijskundigen, docenten en andere taalgebruikers). (Van Gorp-Verheyden, Taalbeleid op school, 2003).

2.3. Wie maakt taalbeleid?

Taalbeleid dient aangestuurd te worden door de overheid (op Aruba Directie Onderwijs) en zij werkt in nauw contact met deskundigen en onderwijsinstellingen/schoolbesturen. Vanuit Directie Onderwijs zal advies ingewonnen moeten worden van linguïsten, onderwijskundigen, sociologen en andere deskundigen.

De Arubaanse overheid heeft officieel verschillende beleidsnota's opgesteld met betrekking tot het taalbeleid in het Arubaanse onderwijs. Onder officieel wordt hier verstaan een beleid

dat opgesteld is door een werkgroep die aangewezen is door de overheid. Het opgestelde beleid geldt voor alle betrokken instanties (publieke en gesubsidieerde scholen). Alle bestaande officiële beleidsstukken zijn gebaseerd op drie nota's uit 1988. Deze nota's zijn het resultaat van de in 1986 geplande herstructurering van het gehele onderwijs in Aruba. Het doel van de herstructurering was om Aruba te profileren als "een land waar productiviteit en hoogwaardige arbeid geboden wordt" (Taal in het onderwijs-Enseñansa Aruba-Education Aruba, [www.ea.aw/component/content/article / 65](http://www.ea.aw/component/content/article/65)).

In het schema hieronder wordt een overzicht gegeven van de beleidsnota's voor taalbeleid op Aruba.

Tabel 2: De ontwikkeling van taalbeleid op Aruba

Onderwijsvorm	Jaar	Titel
Alle	1988	Renovacion di enseñansa prioridad pa futuro
Alle	1988	Pa un enseñansa bilingual na Aruba*
Alle	1988	Het Pedagogisch Instituut
Basisonderwijs	1997	Plan Strategico, Un bon Enseñansa Basico*
Kleuter- en basisonderwijs	2001	Habri porta pa nos drenta*
Lager Beroepsonderwijs	1995	Education Professional Basico (EPB)
Middelbaar beroepsonderwijs	1998	Na Caminda pa restructuracion di nos enseñansa secundario general
Algemeen Voortgezet Onderwijs	2002	SHA- beleidsrapport
Algemeen Voortgezet Onderwijs	2005	Ciclo Avansa, SHA
Alle	2006	Meerjarenprogramma 2006-2009
Alle	2007	Nationaal Onderwijs Plan (NOP) 2007-2017
	2019	Nationaal Onderwijs Plan 2030 "De lerende in de digitale samenleving"

**Deze nota's zijn alleen in het Papiamentu beschikbaar.*

In het Strategisch Plan Taalbeleid 2011-2012 is de volgende missie voor taalbeleid geformuleerd: "Het bereiken van draagvlak voor het dynamisch proces van

taalbeleidsontwikkeling. Dynamisch, want taal leeft en is daardoor voortdurend aan verandering onderhevig. Dit betekent dat men zal moeten aanvaarden dat er niet een taalbeleidsplan kan komen dat een statisch karakter heeft”. (Taal in het onderwijs - Enseñansa Aruba | Education Aruba www.ea.aw/component/content/article/65)

Werken aan taalbeleid eist, dat er keuzes gemaakt worden op het gebied van taal en dat leidt tot een dynamisch proces waarin gewerkt wordt volgens de methode van implementeren, evalueren en bijstellen. In het Strategisch Plan taalbeleid wordt het doel van taalbeleid als volgt omschreven: “Het aanbieden van een taalbeleid werkpakket aan alle onderwijsinstellingen op Aruba. Er moet als het ware een “Language Policy Box” komen. Hierin bevinden zich voorbeelden van uitgewerkte taalbeleidsplannen, voornamelijk ‘tools’ (handreikingen). Dit maakt het mogelijk voor een onderwijsinstelling om gebruik te maken van de ‘tools’ die de onderwijsinstelling nodig acht voor het ontwikkelen van een taalbeleidsplan, dat is toegespitst op de eigen situatie.

Om het dynamische karakter te behouden, moet “The Language Policy Box” een tweerichtingscommunicatieproces zijn. In de praktijk betekent dit, dat vanuit Directie Onderwijs de voorbeelden en handreikingen klaar liggen (lees toegankelijk zijn) voor alle onderwijsinstellingen om te gebruiken bij het ontwikkelen van hun eigen taalbeleid, dit is wat beschouwd kan worden als het output karakter.

Het input karakter komt naar voren op het moment dat een onderwijsinstelling een ervaring deelt (lees de ervaring deponert in the “Language Policy Box”), zodat een andere onderwijsinstelling hiervan kan leren. Zo wordt er een context gekweekt waarbij de onderwijsinstelling de autonomie behoudt om haar eigen taalbeleidsplan te ontwikkelen, maar dat deze ontwikkelingen toch volgens door de overheid ondersteunde richtlijnen plaatsvinden. Zo wordt er ook een zekere vorm van uniformiteit op het gebied van taalbeleid gewaarborgd, die aansluit op het algemene onderwijsbeleid” (Taal in het onderwijs, ea.aw)

Het hierboven vermelde model is nog niet in werking getreden. Het is opgenomen in het Strategisch Plan Taalbeleid 2011-2012 (www.ea.aw/component/content/article/65).

Op de website van Directie Onderwijs (www.ea.aw) is het volgende te lezen over het Nederlands als Vreemde Taal in het Caribisch gebied (NVTiC):

“In The Westin Hotel werd van 16 t/m 18 mei 2013 een NVTiC-conferentie gehouden. Aan deze conferentie namen deel: Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, St.Eustatius, Suriname en Nederland. NVTiC staat voor Nederlands als Vreemde Taal in het Caribisch gebied. De

conferentie werd georganiseerd door Stichting SPLIKA in samenwerking met de Nederlandse Taalunie (NTU) en Departamento di Enseñansa Aruba (DEA). Het NVTiC-project dient een Complementair Didactisch Overbruggingsprogramma op te leveren dat de scholen van de eilanden kunnen gebruiken voor het leren en onderwijzen van het Nederlands in het primair onderwijs en de eerste twee leerjaren van het voortgezet onderwijs. Het doel van de NVTiC-conferentie is om een gezamenlijk kader vast te stellen om van daaruit in eerste instantie tot drie kwalitatief goede Complementair Didactisch Overbruggingsprogramma's te komen."

Uit de volkstelling van 2010 van Aruba blijkt dat het Nederlands geen grote rol speelt als moedertaal op de eilanden. Het Nederlands is op Aruba zelfs de vierde taal en wordt slechts door een kleine groep Nederlanders en Surinamers (5%) gesproken. De realiteit is dus dat het Nederlands niet leeft onder de bevolking. Het is een communicatiemiddel dat van buitenaf opgelegd is. De houding van de Papiamentstalige bevolking tegenover het Nederlands is daardoor ambivalent. Het Nederlands is een vreemde taal die buiten de schoolse omgeving niet gesproken wordt. Door de afwezigheid van Papiamento in het onderwijs, door het gebruik van het Nederlands als instructietaal alsof het de moedertaal is van de leerlingen en door de hantering van de moedertaal didaktiek bij het vak Nederlands in plaats van een vreemde-taal didaktiek, worden schoolprestaties negatief beïnvloed: drop-outs, zittenblijvers, hoog percentage ongeschoolde en laag geschoolde arbeiders, studenten haken in Nederland af.

Op basis van adviezen van Directie Onderwijs (Priepeb, Stichting Herstructurering Algemeen Voortgezet Onderwijs) werd het Papiaments in 2002 ingevoerd als vak in het voortgezet onderwijs. Dit beleid wordt verwoord in de nota's van het projectbureau Stichting Herstructurering AVO.

2.4 Conclusie

Door de overheid zijn er in de afgelopen jaren verschillende beleidsnota's gepubliceerd met het doel het Papiaments in het basis- en voortgezet onderwijs de plaats te geven die het verdient, nl. het erkennen en waarderen van het Papiaments als moedertaal en instructietaal in het onderwijs. Met de invoering van de SAM krijgt het Papiaments een volwaardige plaats in het onderwijs en het curriculum op de basisschool wordt verarubaniseerd. Dit is voor het onderwijs hoopgevend; het vak Papiaments staat op het lessenrooster in het voortgezet onderwijs en wordt gedoceerd door bevoegde vakdocenten. Het is van wezenlijk belang het Instituut voor taalplanning en taalbeleid verder te ontwikkelen voor het onderwijs en de totale samenleving.

2.5 Wat is het aanbod van spelling in het middelbaar algemeen voortgezet onderwijs en wat zijn de problemen?

In het Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs op Aruba wordt de methode Nieuw Nederlands (NVT) gebruikt. Deze methode bestaat uit verschillende thema's en binnen elk thema wordt er aandacht besteed aan de domeinen: mondelinge taalvaardigheid, leesvaardigheid, schrijfvaardigheid, taalverzorging (o.a. spelling en grammatica). In deze thesis luidt de hoofdvraag: Hoe kan spelling effectief verzorgd worden in het voortgezet onderwijs op Aruba en het is daarom van belang hier de volgende vragen te stellen:

1. Wat is spelling eigenlijk?
2. Is spelling het belangrijkste onderdeel van taal?
3. Hoe is de huidige situatie op de basisschool en in het voortgezet onderwijs?

2.5.1 Wat is spelling eigenlijk?

Het woord spelling heeft twee betekenissen die aan elkaar verwant zijn:

1. Een bepaalde manier om taal, die primair spraak is, schriftelijk weer te geven;
2. De officiële of in brede kringen aanvaarde conventies voor die grafische weergave (nl.wikipedia.org/wiki).

Kortom: "Spelling is slechts een hulpmiddel om gedachten te noteren" (Renkema, 2006). De regels die bepalen hoe woorden geschreven worden berusten op conventies en zijn vastgelegd in de spellingleer. De regels van de Nederlandse spelling worden geregeld "vernieuwd". Er zijn momenteel twee spellingen van de Nederlandse taal, de officiële regels zijn vastgelegd in de Woordenlijst Nederlandse Taal (Van Dale, 2015), bekend als het "Groene Boekje" (1995, 2005 en 2015). Ook bestaat de Spellingwijzer Onze Taal (1998), het "Witte Boekje" tussen 2006 en 2015 verschenen en uitgegeven door Genootschap Onze Taal en Wim Daniëls.

De methodes die in het Mavo gebruikt worden op Aruba zijn afkomstig uit Nederland en geschreven volgens de spelling zoals die goedgekeurd is door de Nederlandse Taalunie (Spelling 2005). Docenten volgen de regels die gelden voor de spelling uit het 'Groene Boekje' en de leerlingen worden er ook op beoordeeld.

2.5.2 Is spelling het belangrijkste onderdeel van taal?

Ferdinand De Saussure (1857-1913), grondlegger van de moderne taalkunde, verwijst met de volgende woorden naar spelling: een vuile oplichter, een valkuil van gemene en tirannieke

aard, die leidt tot monsterlijke uitkomsten (Taalcanon,2015). Hij bestreed de traditionele opvatting dat klanken en letters hetzelfde waren. Taalkundigen hadden eeuwenlang over letters geschreven alsof het klanken waren, maar aan het eind van de negentiende eeuw realiseerden zij zich dat het gewone alfabet maar losjes met klanken samenhangt. Een van de belangrijkste leerboeken van de Amerikaanse taalkunde in de twintigste eeuw “ Language” van Leonard Bloomfield hanteerde de opvatting van De Saussure dat klanken en letters niet gelijk zijn. Bloomfield stelt: “Spelling is geen taal, maar slechts een manier om taal om te zetten in zichtbare tekens.”

Met deze stelling wordt bedoeld, dat er meer in taal is dan alleen spelling. Spelling is veel jonger dan taal en is een uitvinding om de taal op papier zichtbaar te maken. Het taalsysteem is meerlagig; er bestaat naast een klanklaag ook een laag van woorden en een laag van betekeniseenheden (Taalcanon, Anneke Neijt, 2010)

2.5.3 Hoe is de huidige situatie op de basisschool en in het voortgezet onderwijs?

In beide onderwijstypen gaat het bij spelling om het correct schrijven van woorden (lange, korte en tweeteken klanken), het vervoegen van werkwoorden, het aaneen- of losschrijven van woorden en ook het gebruik van de juiste leestekens. Daarnaast komt de grammaticale spelling ook aan de orde. Bij de grammaticale spelling gaat het om de spelling van werkwoorden die in vaste regels of patronen beschreven zijn (het gebruik van –t, -d, -dt, -te, -de, -tt, , -dd etc.). Naast de spelling van werkwoorden horen tot de grammaticale spelling ook zinsdelen die inzicht geven in goede zinsstructuren.

In het basisonderwijs wordt vanaf klas 1 aandacht besteed aan spelling. Zo leren leerlingen klanken, tweeklanken, woorden rijmen enzovoorts. AVI-lezen neemt ook een belangrijke plaats in in het basisonderwijs. AVI staat voor Analyse van Individualiseringsvormen. Het systeem werd in 1977 in Nederland ontwikkeld en in 1994 gemoderniseerd met als doel het leesonderwijs te individualiseren. Oorspronkelijk was het AVI bedoeld als systeem om de technische leesontwikkeling van kinderen te meten. Door middel van een AVI-toets werd vastgesteld op welk AVI-niveau een leerling leest. Om het niveau vast te stellen, leest de leerling een kaart met een in moeilijkheid oplopende tekst. Bij AVI lezen ligt de nadruk op de snelheid waarmee een leerling woorden kan lezen. Er wordt geen aandacht besteed aan het verstaan en begrijpen van het gelezen woord of de gelezen tekst. Dit is een verkeerde aanpak, omdat lezen een complex cognitief proces is, waarbij de lezer continu de relatie legt tussen

informatie in de tekst en zijn of haar eigen kennis. Er ontstaat bij de leerling een voorstelling van de tekst wat bekend staat als “*situation model*” (kenniscentrumbegrijpendlezen.nl). Hier wordt de Arubaanse leerling niet benaderd vanuit zijn of haar belevings- en ervaringswereld, omdat de methode niet afgestemd is op de Arubaanse samenleving. AVI is dus niet bedoeld als vervanging van de lessen begrijpend lezen, maar dient als extra oefening om het technisch lezen te oefenen ter ondersteuning van begrijpend lezen. Ook wordt met AVI lezen beoogt dat leerlingen snel de letters herkennen en deze snel synthetiseren. Voor de Arubaanse leerling is dit echter niet geschikt, omdat het Arubaanse kind niet denkt vanuit een Nederlandse context. Het kind heeft voordat het naar school gaat een eigen woordenschat in de moedertaal en die wordt volledig teniet gedaan door het verkeerde aanbod van taal.

Methoden in het voortgezet onderwijs:

1. Nieuw Nederlands: Deze methode wordt op alle Mavo's gebruikt. Naast Nieuw Nederlands gebruiken docenten als aanvullend materiaal:
2. Struikelblokken
3. Alles over de Spelling
4. Oefeningen van het internet o.a. Cambium.ned, jufmelis.nl, Onze Taal.

Het aanbod van spellingoefeningen is in het basisonderwijs breed en vrijwel alle spellingproblemen worden onderwezen. In het voortgezet onderwijs werken alle Mavo's uit de methode Nieuw Nederlands. Deze methode heeft zes (6) hoofdstukken met elk een eigen thema. De hoofdstukken bestaan allemaal uit dezelfde paragrafen, te weten: lezen, luisteren en kijken, spreken en schrijven. Een van de paragrafen bij elk hoofdstuk is de paragraaf Spelling. In die paragraaf worden spellingproblemen behandeld en ook is er digitaal een dictee dat hoort bij het onderdeel spelling.

Vanaf het eerste leerjaar worden de spellingopdrachten aangeboden en er wordt verondersteld dat de leerlingen in het examenjaar voldoende in staat zijn het onderdeel Dictee (Schoolexamen 2) goed te doen. In de praktijk blijkt echter dat ongeveer 80% van de leerlingen voor het onderdeel Dictee bij het Schoolexamen (SE) een onvoldoende haalt.

Op Aruba wordt AVI-lezen gebruikt als een diagnostisch selectiemiddel. Leerlingen worden op basis van hun AVI-niveau beoordeeld bij het lezen. Het komt zelfs voor dat leerlingen met een laag AVI-niveau bij voldoende cijfers op het rapport, toch niet bevorderd worden naar het volgende leerjaar. AVI-lezen beantwoordt in zulke gevallen niet aan het doel waarvoor het ontwikkeld is, namelijk de technische leesvaardigheid te toetsen en na te gaan hoe de leerling

geholpen moet worden. AVI-lezen moet dus diagnostisch en niet selectief gehanteerd worden. In het Arubaanse onderwijs worden tijdens de les Nederlands de vier vaardigheden: luisteren, spreken, lezen en schrijven afzonderlijk aangeboden, terwijl zij een geheel vormen. Dit is een vreemde werkwijze; de vier vaardigheden zijn erg nauw met elkaar verbonden en moeten ook als zodanig aangeboden worden. Luisteren en lezen behoren tot de receptieve taalvaardigheid en spreken en schrijven behoren tot productieve taalvaardigheid. Door de samenhang tussen het luisteren en spreken ontwikkelt het kind vanuit de moedertaal het lezen en schrijven. Kinderen moeten daarom voor een goede ontwikkeling vanuit de moedertaal onderwezen worden. Dit heeft onder andere de volgende voordelen:

1. De algemene taalvaardigheid van de leerling wordt beter, doordat de moedertaal zich steeds verder ontwikkelt. Dit komt zowel de moedertaal als de vreemde taal ten goede.
2. Bij de leerling ontstaat meer zelfvertrouwen; Door de eerste taal te gebruiken wordt de boodschap uitgedragen dat de vaardigheden van de moedertaal belangrijk en waardevol zijn.
3. Door te onderwijzen in de moedertaal voelt de leerling zich veilig, alle talen en culturen worden gerespecteerd en alle leerlingen leveren een unieke bijdrage aan de les (Unesco, 2007, Mother tongue matters: Local language as a key to effective learning)

Voor een helder overzicht worden in de paragraaf hieronder de kenmerken van Nederlands als Vreemde taal behandeld. Het uitgangspunt is de methode Nederlands onder de zon, een methode die ontwikkeld is in opdracht van de Rijksdienst Caribisch Nederland in samenwerking met de Nederlandse Taalunie. De projectleider en co-auteur is Eric Westerveld (nederlandsonderdezoon.nl)

2.5.4 Kenmerken van Nederlands als Vreemde Taal:

1. Het Nederlands wordt aangeleerd in betekenisvolle contexten.
2. De moedertaal en de vreemde taal worden benut in het curriculum.
3. Er wordt geïnvesteerd in het klassen- en schoolklimaat door middel van aanschouwelijk materiaal.
4. Er wordt gebruik gemaakt van communicatieve strategieën in de moedertaal voor het leren van de vreemde taal.
5. Liedjes zingen, het benoemen van en spelen met voorwerpen en interactief voorlezen zorgen voor doeltaalgebruik bij de leerlingen.

6. Het taalconcept gaat uit van de activerende didactiek, is herkenbaar qua inhoud en beeld en zorgt ervoor dat kinderen plezier beleven aan het leren van de Nederlandse taal (nederlandsonderdezon.nl).

2.6. Welke eisen worden volgens het ERK gesteld aan het spellingonderwijs in het voortgezet onderwijs?

In de inleiding en ook in hoofdstuk 1 is vermeld dat het Nederlands niet als tweede, maar als vreemde taal onderwezen moet worden. Het is daarom van belang in dit hoofdstuk de didactiek van het vreemdetalenonderwijs te behandelen. Allereerst wordt gesteld dat elk kind / ieder mens een vreemde taal kan leren. De didactiek voor het aanleren van een vreemde taal werd eeuwenlang, net als bij het aanleren van andere vaardigheden, in een meester-gezelrelatie of in moderne termen door een personal coach bijgebracht. Meestal was die coach een moedertaalspreker van de te leren taal; een handelsreiziger, monnik of privéleraar. Hij communiceerde dan met zijn leerling in de vreemde taal (Rick de Graaff, 2012).

In zijn artikel “Hoe leer je een nieuwe taal op school?”, stelt Rick de Graaff (Taalcanon, 2012) dat alleen de klassieke talen Grieks en Latijn op een “schoolse” manier onderwezen werden. Grammatica vormde een belangrijk onderdeel bij het aanleren van de vreemde taal. De nadruk lag op het leren van rijtjes en woordenlijsten, waarop de regels toegepast moesten worden. Het ging er vooral om, dat klassieke taalleerders teksten moesten kunnen vertalen (Rick de Graaff, 2012). Toen halverwege de negentiende eeuw Frans, Duits en Engels echte schoolvakken werden, vormde de klassieke “grammatica-vertaaldidactiek” de basis voor het moderne vreemdetalenonderwijs. Gedurende de negentiende en twintigste eeuw waren de lessen in vreemde talen vooral gericht op schriftelijke taalbeheersing. Het ging vooral om het onthouden door: lezen, overschrijven en invullen. Er is in de afgelopen vijftig jaar veel veranderd in het vreemdetalenonderwijs, maar veel is ook onveranderd gebleven. De meeste lesboeken in vreemde talen bestaan uit regels, rijtjes en invuloefeningen. Mondelinge communicatie in de vreemde taal komt bijna niet aan de orde. Taalwetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond, dat de kern van taalverwerving ligt in het zich blootstellen aan de vreemde taal en het interacteren met sprekers van die taal (Rick de Graaff, 2012). Luisteren, betekenis koppelen aan het gehoorde of aan hetgeen gelezen wordt en communiceren liggen aan de basis van het taalverwervingsproces.

Naast bovengenoemde manieren voor vreemde-taalverwerving zijn er ook andere succesvolle manieren om het aanbod en de interactie in een vreemde taal te vergroten. Zo kunnen scholen uitwisselingsprogramma's organiseren of leerlingen via sociale media laten communiceren met leeftijdsgenoten in het buitenland. Op deze manier ontstaan er echte communicatiesituaties, waarin leerlingen wel moeten experimenteren met taal om samen tot begrip en betekenis te komen. De nadruk ligt niet op taal als systeem, maar op de mogelijkheden die de leerling heeft met taal: hij kan in de vreemde taal communiceren (Rick de Graaff, 2012).

2.6.1 Het Europees Referentiekader (ERK)

Tien jaar geleden werd vanuit het communicatieve principe voor vreemde-taalverwerving het Europees Referentiekader (ERK) voor de talen ontwikkeld. In het Engels wordt de afkorting CEFR of CEF gebruikt en die staat voor: Common European Framework of Reference.

Middels het Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen (ERK) wordt het niveau waarop iemand zijn talen beheerst beschreven. Het ERK wordt in toenemende mate gebruikt in het vreemdetalenonderwijs en dus ook in het onderwijs Nederlands aan anderstaligen.

De Raad van Europa publiceerde in 2001 het *Common European Framework of Reference for Languages* (CEFR of CEF) met het doel taalniveaus voor moderne talen in Europa beter te kunnen vergelijken. De Nederlandse Taalunie publiceerde in 2006 de vertaling van het CEFR: Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen: Leren, Onderwijzen, Beoordelen (ERK).

Het ERK onderscheidt vijf vaardigheden: lezen, luisteren, schrijven, spreken, gesprekken voeren en zes niveaus van taalbeheersing. Deze zes niveaus liggen tussen beginner tot (bijna) moedertaalspreker:

Figuur 2 ERK-taalbeheersingsniveaus, Bron: www.erk.nl

Niveaus van taalbeheersing van laag naar hoog: A1, A2, B1, B2, C1 en C2.

De niveaus gaan uit van wat de taalleerder kan, de zogenaamde *can-do-statements* (www.erk.nl).

Betekenis van de niveaus:

- **Niveau A:** basisgebruiker van een taal. De taalgebruiker kan zich in talig opzicht nog niet zelfstandig redden.
- **Niveau B:** onafhankelijke gebruiker. De taalgebruiker kan zich zelfstandig redden in de nieuwe taal.
- **Niveau C:** vaardige gebruiker: De taalgebruiker spreekt de taal met groot gemak.

2.6.2. Is het ERK van betekenis voor het voortgezet onderwijs op Aruba?

Om deze vraag te beantwoorden is het van belang rekening te houden met twee termen in het ERK:

1. Taalomvang
2. Taalcomplexiteit en de mate van correctheid.

Bij **taalomvang** moet gedacht worden aan wat iemand moet kunnen, in welke contexten en voor welke doelen.

Taalcomplexiteit en de mate van correctheid beschrijven hoe goed iemand een vaardigheid beheerst.

Aruba is een eiland waar verschillende talen gesproken worden en in het onderwijs is dat ook duidelijk merkbaar. Leerlingen spreken naast hun moedertaal, Papiamentu, Engels of Spaans. Daarnaast zijn er ook leerlingen die Nederlandstalig zijn of leerlingen die andere talen spreken. Het ERK kan voor het Arubaanse onderwijs betekenisvol zijn, wanneer het Nederlands aangeboden wordt als vreemde taal en er bij het aanbod van de vreemde taal uitgegaan wordt van taalgericht vakonderwijs. Taalgericht vakonderwijs is analoog aan de *content based approach*, zoals die in Noord-Amerika en Australië bekend staat (Brinton et.al.,1989). In Europa is dit concept bekend onder de naam *content and language learning (CLIL)* (Dale & Tanner, 2012)

Kenmerkend voor bovengenoemde concepten is dat de aspecten: inhoud, vaktaalvaardigheid en leerstrategieën in taken worden onderscheiden.

Taalvakonderwijs is vakonderwijs waarin naast vakdoelen de benodigde taalvaardigheid expliciet is benoemd (Hajer en Meestringa,2015). Die vak- en taaldoelen worden gelijktijdig

ontwikkeld via onderwijs dat contextrijk is en de interactiemogelijkheden vanuit de moedertaal ruim aanwezig zijn, doordat taalsteun geboden wordt.

De didaktiek in Nieuw Nederlands is die voor het Nederlands als moedertaal. Zonder formeel taalonderwijs wordt de moedertaal verworven en kenmerkend is dat moedertaalsprekers intuïtief de taal gebruiken. De moedertaal didaktiek past dus absoluut niet in het Arubaanse onderwijs en het is tegen de rechten van het kind om onderwijs aan te bieden in een taal die het kind niet beheerst (Verdrag van de Verenigde Naties inzake de Rechten van het kind).

Aangezien de beoordelingskaders van het ERK in het Arubaanse onderwijs nog niet geïntroduceerd en vertaald zijn naar de inhoud van ons taalonderwijs, zullen de leerkrachten getraind en begeleid moeten worden, teneinde de beoordelingskaders van het ERK te kunnen gebruiken in het Arubaanse onderwijs. Dit vereist een goed opgezet nascholingstraject voor de taaldocenten in het AVO. Uit literatuurstudie blijkt dat het ERK ook niet bij alle docenten in Nederland bekend is (Machteld Moonen et al). Stagiaires van het Instituto Pedagogico Arubano hebben in hun opleiding de theorie over ERK gehad, maar kunnen de werking daarvan niet meten bij het lesgeven. Dit is niet verwonderlijk aangezien de term ERK niet leeft onder docenten. Het is een relatief nieuw concept en in het Arubaanse onderwijs wordt er niet gewerkt volgens de ideeën die ten grondslag liggen aan het ERK. Het ERK gaat bij vreemde-taalverwerving uit van de zogenaamde *can-do-statements*: wat kan de taalleerder al, en biedt een instrument om het niveau waarop iemand zijn talen beheerst te beschrijven (Taaluniversum.org). De invoering van het ERK zal samen moeten gaan met onderwijsinnovatie voor het totale onderwijs. Het is dan eerst de vraag welke richting we op Aruba op willen met het onderwijs. Blijven we voor het onderwijs kiezen voor methodes uit Nederland of richten wij ons op het versterken en vergroten van de moedertaal, het Papiaments, voor de meeste leerlingen? In het laatste geval is het noodzakelijk het voortgezet onderwijs aan te laten sluiten bij de vernieuwingen die sinds 2007 in het basisonderwijs van start gegaan zijn met Scol Arubano Multilingual (SAM).

2.7. Scol Arubano Multilingual (SAM)

Scol Arubano Multilingual is afgestemd op de reële Arubaanse situatie, waarbij de talen Papiaments, Nederlands, Engels en Spaans in het curriculum aan bod komen vanaf de kleuterschool tot het einde van de basisschool. Verder gaat Scol Arubano Multilingual uit van het Papiamento als instructietaal op de basisscholen, met uitzondering van de scholen van de

Stichting Protestants Christelijk Onderwijs (SPCOA). Voor die scholen blijft het Nederlands als instructietaal gehandhaafd, vanwege de geschiedenis van de Protestantse scholen die Nederlands sprekende kinderen in de school hebben. Scol Arubano Multilingual is meer dan alleen Papiaments als instructietaal. Het gehele curriculum van de basisschool wordt hiermee gewijzigd en is afgestemd op de behoeften van het Arubaanse onderwijs (Directie Onderwijs, afdeling Begeleiding). Binnen het Arubaanse onderwijs zijn nu reeds leerlingen van SAM-scholen in het Voortgezet Onderwijs. Op het San Antonio College zijn in het schooljaar 2018-2019 26 leerlingen die afkomstig zijn van Colegio Conrado Coronel en San Jose (SAM-scholen) gestart in het 1ste leerjaar. Uit gesprekken met de directeur van San Antonio College, de heer Gershwin Lee, is naar voren gekomen dat de leerlingen die afkomstig zijn van de SAM-scholen een ruimere woordenschat bezitten en zich beter kunnen uitdrukken in hun moedertaal. Daarnaast zijn de kritische leervaardigheden van deze leerlingen beter ontwikkeld. De leerlingen durven daardoor initiatief te nemen. De directeur geeft verder aan dat deze 26 leerlingen in de komende schooljaren gevolgd zullen worden in hun leerprestaties en werkhouding, teneinde een goede vergelijking te maken met leerlingen die niet afkomstig zijn van de SAM-scholen.

2.8. Nederlands als vreemde taal

Nederlands als vreemde taal betekent dat de spreker een andere taal als moedertaal heeft en die taal ook niet de taal is die in de omgang gebruikt wordt. Het Nederlands bekleedt in de Arubaanse samenleving heel weinig functies. Het is instructietaal in het onderwijs en naast Papiaments een officiële taal.

Docenten Nederlands op Aruba gebruiken bij het lesgeven lesmethodes uit Nederland en volgen daarbij vanuit de methode de normen zoals die gelden voor moedertaalsprekers. De docenten die les verzorgen in het AVO zijn niet opgeleid om Nederlands als Vreemde taal aan te bieden. Het Nederlands aanbieden als Vreemde Taal vraagt om scholing, specialisatie en attitudevorming van docenten en daar is tot het begin van 2019 geen sprake van geweest. Het Instituto Pedagógico Arubano, IPA, is in augustus 2019 gestart met de opleiding Nederlands als Vreemde taal, vanwege vergrijzing in het onderwijs en omdat er steeds minder leerkrachten uit het buitenland komen om de taal te onderwijzen. De nieuwe opleiding leidt studenten op die zelf onderzoek kunnen verrichten om zich alle aspecten van de taalvaardigheid eigen te maken: spreken, luisteren, lezen, schrijven. De student in deze opleiding wordt geacht deels

zelfstandig de eigen vaardigheid in spelling en grammatica als basiskennis te verwerven. De opleidingscoördinator benadrukt dat Nederlands in het Arubaanse onderwijs volgens de vreemde-taaldidactiek onderwezen moet worden. Op het lessentabel heeft het vak Nederlands een beperkt aantal uren en het is in veel gevallen de enige instructietaal.

Door het ERK zijn er mogelijkheden om de overstap te maken naar Vreemde taalonderwijs en beter taal – en spellingonderwijs. Het is daarom aan te bevelen leerlingen aan het begin en eind van een leerfase te testen en te bepalen welke aanpak het beste aansluit bij een bepaalde leerling. Bovendien moet niet vergeten worden dat elk kind vanuit zijn of haar moedertaal over een eigen taalaanbod beschikt en in die taal reeds in verschillende contexten begrippen kan gebruiken. Taalgericht vakonderwijs speelt hierbij een belangrijke rol. Taalgericht vakonderwijs hanteert een didactiek die uitgaat van de rol van taal bij alle vakken die geleerd worden. Dus niet alleen bij de talen, maar ook bij de zaak- en exacte vakken. De vakinhoud staat voorop en door aandacht te besteden aan taal, haalt de leerling dubbele winst. De leerling begrijpt het vak beter en werkt tegelijkertijd aan zijn of haar eigen taalvaardigheid (taalgerichtvakonderwijs.nl). Hierbij is het van belang dat vakdocenten gezamenlijk werken aan gestelde doelen en zich niet blindstaren op hun eigen vak. Iedere docent is taaldocent en draagt middels het eigen vak bij aan de bevordering van de taalontwikkeling van het kind. Naast taalgericht vakonderwijs is *translanguaging* (www.rutufoundation.org) een effectieve methode voor de leerlingen die het Nederlands niet als moedertaal hebben. *Translanguaging* is het proces van betekenis leggen, ervaringen vormen en begrip en kennis krijgen door het gebruik van twee of meer talen. Het zorgt voor een dieper en beter begrip van de leerstof. Beide talen worden op dynamische en functionele manier geïntegreerd gebruikt om mentale processen als begrip, spreken, geletterdheid en leren te organiseren. Het doel is om beide talen te ontwikkelen, waarbij het om effectieve communicatie gaat en de functie van taal belangrijker is dan de vorm. Daarnaast vergemakkelijkt *translanguaging* cognitieve activiteit en taalproductie, alsmede de samenwerking en koppeling tussen thuis en school. Meertaligheid wordt daarmee als verrijking gezien en niet langer als probleem (Stichting NOB, Voorburg). Door *translanguaging* hebben leerlingen die meertalig zijn de mogelijkheid zich cognitief en emotioneel optimaal te ontwikkelen en leerlingen die eentalig zijn worden in hun taalontwikkeling gestimuleerd. *Translanguaging* bouwt voort op wat de leerling al weet om het aanleren van nieuwe concepten in de schooltaal te bevorderen

Behalve bovengenoemde voordelen zorgt *translanguaging* dat het zelfvertrouwen en het zelfbeeld van het kind groeien en ouders worden nauw betrokken bij het onderwijs. Kinderen voelen zich gewaardeerd om wat ze reeds kunnen en durven zich daardoor te uiten in de vreemde taal. Dit leidt tot betere schoolprestaties en het plezier beleven bij het naar school gaan. Kortom het kind krijgt de mogelijkheid zich maximaal te ontwikkelen (<https://www.rutufoundation.org>)

Het is hoog tijd dat er binnen ons onderwijssysteem serieus gekeken wordt naar mogelijkheden om leerlingen een eerlijke kans te bieden door de moedertaal of de dominante taal van de leerling te gebruiken naast de vreemde taal en zo het taalonderwijs uitdagender en efficiënter te maken. De overheid zal vanwege de meertaligheid van het Arubaanse kind onderwijs moeten aanbieden in meerdere talen en daarbij de moedertaal/dominante taal van de meeste kinderen als instructietaal moeten hanteren.

Reeds in het eerste leerjaar moeten leerlingen die van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs de overstap maken, getest worden op het niveau van de beheersing van de Nederlandse taal. Dit vraagt om taalbeleid binnen elke school en daarin heeft Directie Onderwijs samen met de schoolbesturen een belangrijke taak te vervullen. Er staat in de Arubaanse wetgeving niets specifiek over taalbeleid, maar er zijn in de afgelopen jaren wel ontwikkelingen geweest met betrekking tot taalbeleid in het Caribisch gebied. Zo werd er in 2013 een NVTiC-conferentie gehouden op Aruba met als doel een complementair didactisch overbruggingsprogramma op te leveren dat de verbetering en het rendement van het vak Nederlands in het primair en voortgezet onderwijs moet waarborgen (www.taalunie.org). NVTiC staat voor Nederlands als Vreemde Taal in het Caribisch gebied. Men hoopt op deze manier ervoor te zorgen dat alle leerlingen op de eilanden en in Suriname kunnen voldoen aan de referentieniveaus voor vreemde talen. De nieuwe NVTiC-benadering streeft ernaar de automatische erkenning en waardering van diploma's die in het Caribisch gebied behaald worden te garanderen. Het is noodzakelijk dat er doelgericht gewerkt moet worden aan taalbeleid dat gebaseerd is op de Arubaanse taalsituatie.

2.9 Visie op het vak

Algemeen

De eindtermen vloeien voort uit de hoofddoelstellingen van het totale algemeen voortgezet onderwijs:

- het bieden van een brede persoonlijke en maatschappelijke vorming aan elke leerling
- het centraal stellen van een actieve, zo zelfstandig mogelijk lerende leerling
- het recht doen aan en benutten van de verschillen tussen leerlingen
- garantie bieden voor een aansluiting op het vervolgonderwijs.

Het Eindtermendocument Nederlands bestaat uit de volgende domeinen:

Nr.domein	Domein	Niveaus
NE/K/1	Oriëntatie op leren en werken	2F
NE/K/2	Basisvaardigheden	2F
NE/K/3	Leervaardigheden in het vak Nederlands	2F
NE/K/4	Luister- en kijkvaardigheid	2F
NE/K/5	Spreek – en gespreksvaardigheid	2F
NE/K/6	Leesvaardigheid	2F
NE/K/7	Schrijfvaardigheid	2F
NE/K/8	Fictie	2F
NE/V/1	Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	2F
NE/V/2	Schrijven op basis van documentatie	2F
NE/V/3	Vaardigheden in samenhang	2F

Bron: Eindtermendocument 2, Nederlands. Directie Onderwijs Aruba, april 2007

De niveaus die gekoppeld zijn aan de eindtermen zijn niet wettelijk voorgeschreven.

Uitgaande van de eindtermen voor het vak Nederlands en de referentiekaders voor taal en rekenen is er vanuit de werkgroep voor docenten taal het voorstel gedaan niveau 2F te koppelen aan de eindtermen. Hieronder volgt de beschrijving voor niveau 2F

Let wel, dit zijn moedertaalniveaus! Een bewijs dat ons onderwijs niet gebaseerd is op de Arubaanse taalsituatie en dus niet gericht op onze leerlingen.

Volgens het niveau 2F moeten de leerlingen:

- beschikken over voldoende woorden om zich te kunnen uiten, redelijk en vloeiend een probleem kunnen verhelderen en informatie vragen, verzamelen, verwerken en geven;
- instructieve teksten en betogende teksten kunnen lezen en eenvoudige adolescentenliteratuur;
- de hoofdgedachte van een tekst kunnen weergeven en relaties leggen tussen tekstdelen en die kunnen evalueren en beoordelen;
- samenhangende teksten kunnen schrijven met een eenvoudige, lineaire opbouw, over uiteenlopende en vertrouwde onderwerpen. De tekst bevat een volgorde met inleiding, kern en slot;
- beheerst nog niet alle spellingsproblemen, heeft kennis van de lijdende, bedrijvende en vragende vorm, en beheerst moeilijke gevallen van de persoonsvorm.

2.10 Conclusie

Het onderdeel spelling is volgens de eindtermen Nederlands in het voortgezet onderwijs onderdeel van Schrijfvaardigheid. Jarenlang is spelling apart behandeld en niet geïntegreerd geweest in de vaardigheden: Lezen, Luisteren, Spreken en Schrijven. Volgens de referentieniveaus gaat het bij taal om de vier domeinen of hoofdonderwerpen: mondelinge taalvaardigheid, leesvaardigheid, schrijfvaardigheid en taalverzorging waaronder spelling en grammatica. De term “vaardigheid” in de domeinen mondelinge taalvaardigheid en schrijfvaardigheid impliceert, dat het niet slechts gaat om kennis, maar het zich inoefenen in een vaardigheid, teneinde die te beheersen, zodat er sprake kan zijn van een “*can-do-statement*” bij de leerling.

De vaksectie Nederlands in het voortgezet onderwijs in sinds het schooljaar 2017-2018 bezigt de eindtermen voor het vak Nederlands te herzien en heeft in dat kader nieuwe werkvormen gehanteerd, teneinde de domeinen: mondelinge taalvaardigheid, leesvaardigheid, schrijfvaardigheid en taalverzorging waaronder spelling en grammatica aan te bieden en te toetsen. Zo zijn er door de werkgroep voor het onderdeel Luistervaardigheid Kijk- en luisteroefeningen samengesteld die beantwoorden aan de eindtermen van het vak Nederlands. Ook heeft de werkgroep voor het onderdeel Schrijfvaardigheid de inhoud van het Gemeenschappelijk Schoolexamen 2, dat voorheen bestond uit samenvatting en het schrijven van tien aangesloten zinnen als dictee, aangepast aan grammaticale spelling en het schrijven van een geleide samenvatting.

De docenten Nederlands hebben intensief gewerkt aan het ontwikkelen van de luister- en kijkopdrachten en de vernieuwde vorm van toetsing van de grammaticale spelling en zijn tevreden over de behaalde resultaten. De begeleiding van de docenten was onder supervisie van het Examenbureau en werd begeleid door de vakconsulenten Nederlands: de heer Dimitri S.E. Frans en sinds het afgelopen schooljaar door Anton Huybens.

HOOFDSTUK 3 METHODOLOGIE

In deze thesis is kwantitatief onderzoek gedaan om antwoord te geven op de vraag: Hoe kan spelling efficiënt verzorgd worden in het voortgezet onderwijs op Aruba?

Hiervoor is literatuuronderzoek gedaan en er is een enquête gehouden onder 20 docenten Nederlands in het voortgezet onderwijs. Behalve de enquête zijn er ook twee interviews afgenomen van respectievelijk een directeur van het Mavo en de coördinator Talen op het IPA. Na telefonisch contact met minimaal twee schoolleiders van elk schoolbestuur kon de informatie verzameld worden over de methoden die gebruikt worden bij het vak Nederlands op de basisschool (zie bijlage 3).

3.1 Dataverzameling: enquête, interviews en focusgroepen

Door middel van literatuurstudie is onderzocht wat er al bekend is over spelling in het voortgezet onderwijs. Het literatuuronderzoek bestond uit het lezen van wetenschappelijke artikelen via Google, Google Scholar en Taalcanon. Behalve wetenschappelijke artikelen behoren boeken ook tot de literatuurstudie. Enkele zoektermen die gehanteerd zijn: spelling, spellingaanbod, taalbeleid, ERK, moedertaal didactiek, vreemde-taal didactiek. Op basis van het literatuuronderzoek zijn de hoofdstukken 1 en 2 uitgewerkt en aan de hand van dat literatuuronderzoek kon aan het eind van elk hoofdstuk een conclusie getrokken worden.

De enquête is toegespitst op de praktische situatie waartegen docenten steeds weer stuiten; onvoldoende beheersing van spelling en de slechte resultaten die behaald werden voor het dictiee tijdens het 2de schoolexamen. De enquête bevat zes meerkeuze en zeven open vragen. Bij dit onderzoek zijn er twee telefonische vraaggesprekken en twee persoonlijke gesprekken geweest met respectievelijk een schooldirecteur en een toetsconstructiedeskundige. Via e-mail heb ik vragen gesteld aan een begeleider van studenten op IPA die de opleiding Nederlands als Vreemde taal volgen. Van de telefoongesprekken zijn de antwoorden en opmerkingen genoteerd en uitgewerkt (zie bijlage 1).

3.2 Het verloop van het onderzoek

De vragen bij de enquête werden aanvankelijk per mail opgestuurd naar de directeurs van de enquêteurs om zo de medewerking te vragen aan de docenten Nederlands. Dit was nodig daar de docenten informatie over het vak Nederlands op hun school in de enquête verwerkt hebben.

De medewerking van alle schooldirecteuren was goed. Echter, de docenten die aan de enquête meewerkten, reageerden daar niet vlot op. Ze gaven aan het druk te hebben of de enquête niet ontvangen te hebben. Tijdens een vaksectievergadering Nederlands in juni 2017 deelde een collega de vragenlijst uit en zij deed het dringende verzoek deze na de vergadering ingevuld in te leveren. Deze werkwijze was zeer geslaagd en de enquêtes werden binnen een dag ingevuld en ingeleverd.

3.3 Data-analyse

De resultaten van de enquête zijn verwerkt in Microsoft Excel. De grafieken en cirkeldiagrammen zijn tot stand gekomen door de medewerking van een docent wiskunde. De interviews werden uitgeschreven met behulp van de aantekeningen die tijdens het interview gemaakt werden. De antwoorden op de interviewvragen zijn verwerkt in de hoofdstukken 2. Een analyse van de interviews werd gedaan op basis van de vragen die gesteld werden aan de geïnterviewden. De interviews zijn verwerkt in hoofdstuk 2 § 2.7 en 2.8.

3.4 Validiteit en betrouwbaarheid

De enquête is opgesteld op basis van de resultaten die behaald werden bij het schoolexamen 2, onderdeel DICTEE. Daarnaast is er ook gebruik gemaakt van literatuur waarin aangegeven is dat de resultaten van dictees/ spelling onder de maat zijn. De enquête is eerst door twee ex-collega's Nederlands gemaakt, voordat het gepresenteerd werd aan de respondenten.

Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te garanderen hebben twintig docenten die het vak Nederlands doceren in het examenjaar meegedaan aan deze enquête. Deze docenten zijn werkzaam bij Dienst Publieke Scholen (DPS), Stichting Katholiek Onderwijs Aruba (SKOA) en Stichting Protestants Christelijk Onderwijs (SPCOA). Van DPS hebben drie (3) examinatoren meegedaan aan het onderzoek. SKOA leverde dertien (13) ingevulde vragenlijst in en van SPCOA werden vier (4) vragenlijsten ingeleverd. Het totaal aantal ingevulde vragenlijsten beslaat 100% van de doelgroep van eind Mavo in het schooljaar 2017-2018.

HOOFDSTUK 4 RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK

4.1 De onderzoeksanalyse

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de enquête bij dit onderzoek geanalyseerd. De enquête bestaat uit dertien vragen en is uitgevoerd met het doel na te gaan of de huidige vorm waarin “Spelling” in klas 4 van het Middelbaar Algemeen Voortgezet getoetst wordt, voldoet aan de exameneisen van het onderdeel Spelling. Dit onderdeel wordt tijdens het Schoolexamen 2, SE- 2, getoetst door middel van een dictee dat bestaat uit tien aaneengesloten zinnen, het zogenaamde “traditionele zinnendictee.”

Twintig docenten Nederlands die les verzorgen in Mavo 4 hebben meegedaan aan deze enquête. Op Aruba zijn er tien Mavo’s die behoren tot het reguliere onderwijs. Daarnaast bestaan ook de Middag- en Avondmavo. De docenten die aan deze instellingen verbonden zijn, maken geen deel uit van de respondenten, daar deze opleidingen niet behoren tot het reguliere Algemeen Voortgezet Onderwijs. De Middag- en Avondmavo bieden tweedekansonderwijs. De twintig docenten Nederlands die de enquête ingevuld hebben, zijn allen bevoegd het vak Nederlands te verzorgen. Het overgrote deel van de docenten beschikt over de tweedegraads bevoegdheid Nederlands. Een derde deel beschikt over de derdegraadsbevoegdheid en heeft meer dan 30 jaar onderwijservaring en heeft daarnaast ervaring opgedaan in het basis- en voortgezet onderwijs. In het statistisch jaarverslag 2014-2015, tabel 133, van Directie Onderwijs (ea.aw) is er een overzicht gegeven van het aantal MAVO-leerkrachten naar bevoegdheid. Deze tabel geeft geen overzicht naar bevoegdheid per vak.

4.2 Spelling in het voortgezet onderwijs

Deze enquête is onderdeel van een onderzoek naar effectief spellingonderwijs in het voortgezet onderwijs. Kunt u de vragen hieronder a.u.b. invullen?

De resultaten uit dit onderzoek worden niet op naam van een persoon of school verwerkt.

Enquête voor docenten NEDERLANDS (MAVO 4)

Naam:

School:

1. Welke methode gebruikt u in de les Nederlands?

.....
.....

2. Is spelling een apart onderdeel in de methode?

A. Ja

B. Nee

C. Anders,

3. Hoeveel tijd is er ingeroosterd voor spelling?

A. 45 min per week

B. 90 min per week

C. minder dan 45 min per week

D. meer dan 90 min per week

4. De beschikbare tijd voor spelling is:

A. voldoende

B. onvoldoende

Motiveer uw antwoord a.u.b.

.....
.....

5. Wordt er in andere lessen ook aandacht besteed aan spelling? Zo ja, hoeveel tijd?

(ongeveer)

.....
.....

6. Zijn er schoolbreed afspraken met betrekking tot het aanleren van spellingstrategieën?

A. Ja

B. Nee

Motiveer uw antwoord a.u.b

.....
.....

Is uw antwoord bij vraag 6 "Ja", ga dan naar vraag 7.

7. Welke afspraken zijn er met betrekking tot het aanleren van spellingstrategieën?

.....
.....

8. Welke werkvormen hanteert u tijdens de spellinglessen?

.....
.....

9. Volgt u de toetsen van de methode of maakt u uw eigen toetsen?

.....
.....

Is uw antwoord bij vraag 9 "eigen toetsen", ga door naar vraag 10.

10. Hoe komt u aan het materiaal?

A. Uit andere methodes.

Zoals:

B. Via het internet

Welke websites gebruikt u?

.....

C. Door gebruik te maken van kranten/tijdschriften/teksten uit andere schoolboeken/
werk van leerlingen.

N.B.: Bij antwoord C zijn er meerdere opties mogelijk! Omcirkel uw optie(s).

11. Hoe begeleidt u zwakke “spellers?”

.....

12. In klas 4 Mavo wordt Spelling getoetst door DICTEE (SE-2). De leerlingen schrijven tien (10) aaneengesloten zinnen op die voorgelezen worden door de docent Nederlands.

Deze manier van spelling toetsen is:

A. matig

B. goed

C. uitstekend

D. onvoldoende

E. geen mening

13. Op welke manier zou spelling volgens u het best getoetst kunnen worden?

A. Door te puzzelen.

B. Spelling hoeft niet getoetst te worden.

C. Door moeilijke woorden op te schrijven.

D. Door uit een geschreven tekst de fouten te halen.

E. Door zinnen met spellingproblemen op te schrijven.

F. Door een eigen schrijfproduct (tekst) te produceren.

G. Door in een dictee de ontbrekende woorden in te vullen

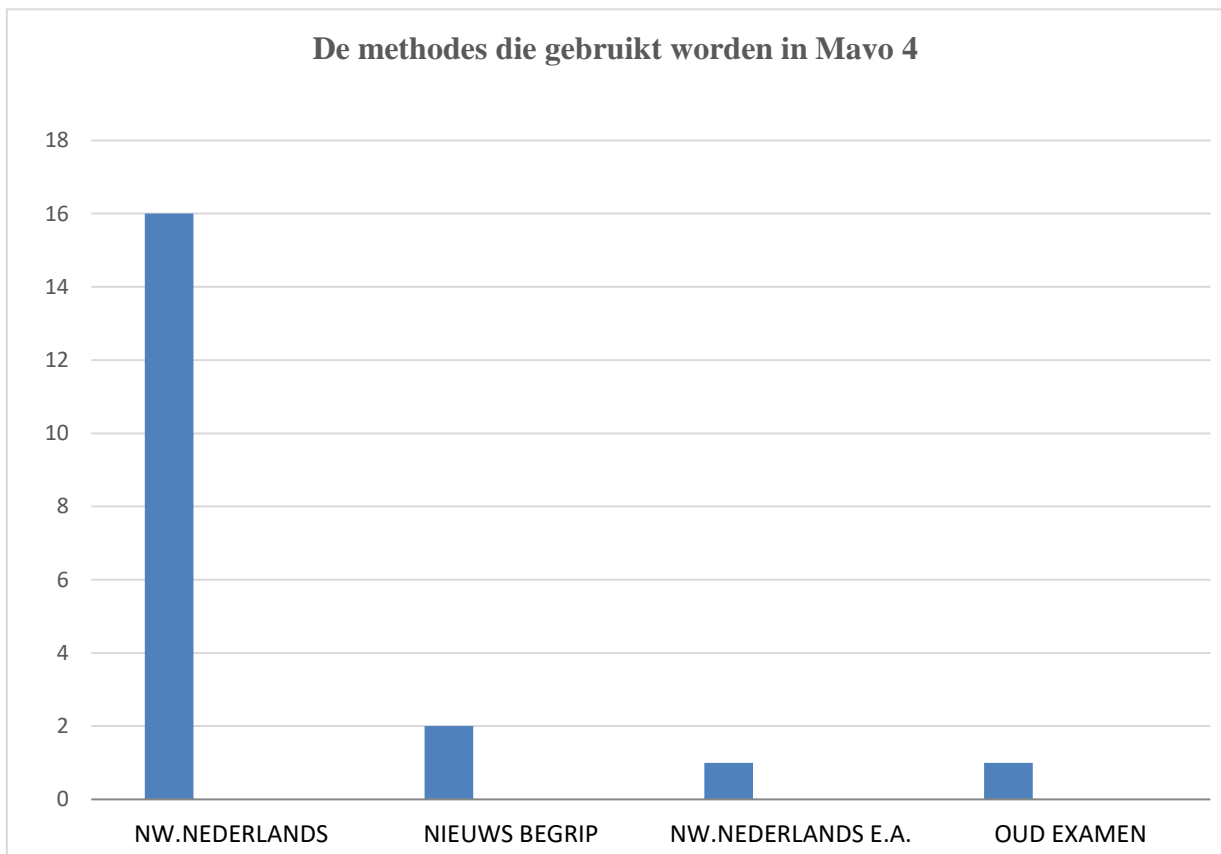
H. Anders ...

.....

Er zijn meerdere antwoorden zijn mogelijk!

Bedankt voor uw medewerking.

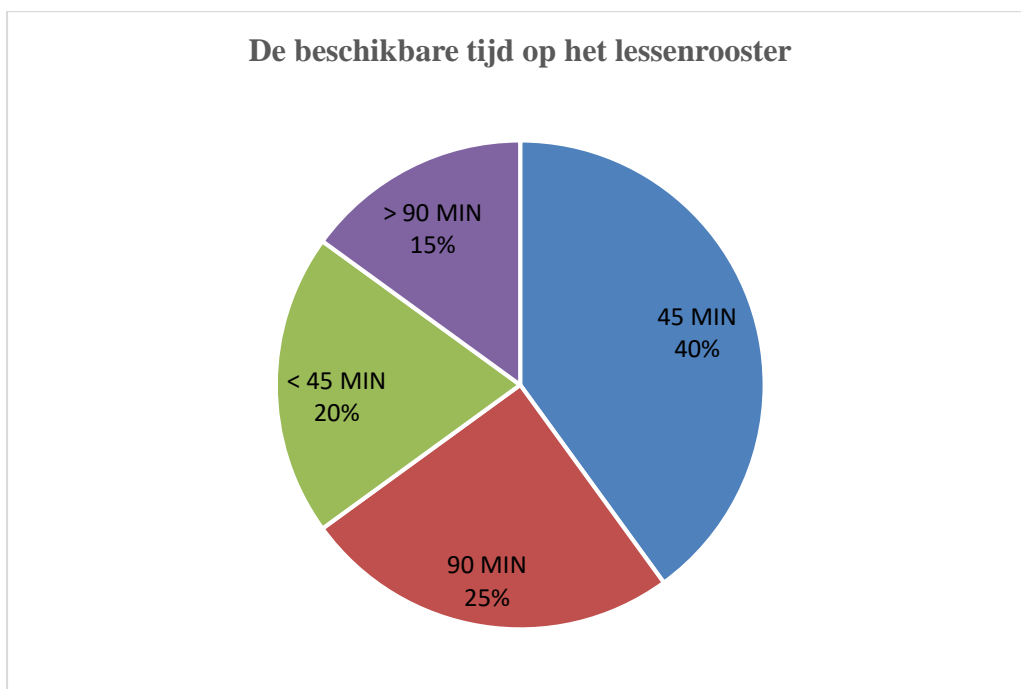
Twintig respondenten hebben de enquête ingevuld. Zij zijn als volgt onderverdeeld over de Mavo's: vier (4) docenten verbonden aan de Stichting Protestants Christelijk Onderwijs Aruba (SPCOA), drie (3) verbonden aan Dienst Publieke Scholen (DPS) en dertien (13) docenten verbonden aan de Stichting Katholiek Onderwijs Aruba (SKOA). Enkele docenten hebben de enquête per mail opgestuurd. Vanwege het feit dat het te lang duurde, voordat de enquêtes ingevuld teruggemaïld werden aan mij, koos ik in de periode juni 2017 ervoor de meeste enquêtes tijdens een vergadering voor docenten Mavo die les verzorgen in klas 4, te laten invullen. Tijdens die vergadering evalueerden de docenten het Centraal Schriftelijk Examen (CSE) Nederlands van het schooljaar 2016-2017. Het onderdeel Spelling wordt tijdens het CSE Nederlands getoetst door opdrachten zoals: het invullen van formulieren tot het schrijven van formele en / of informele brieven.

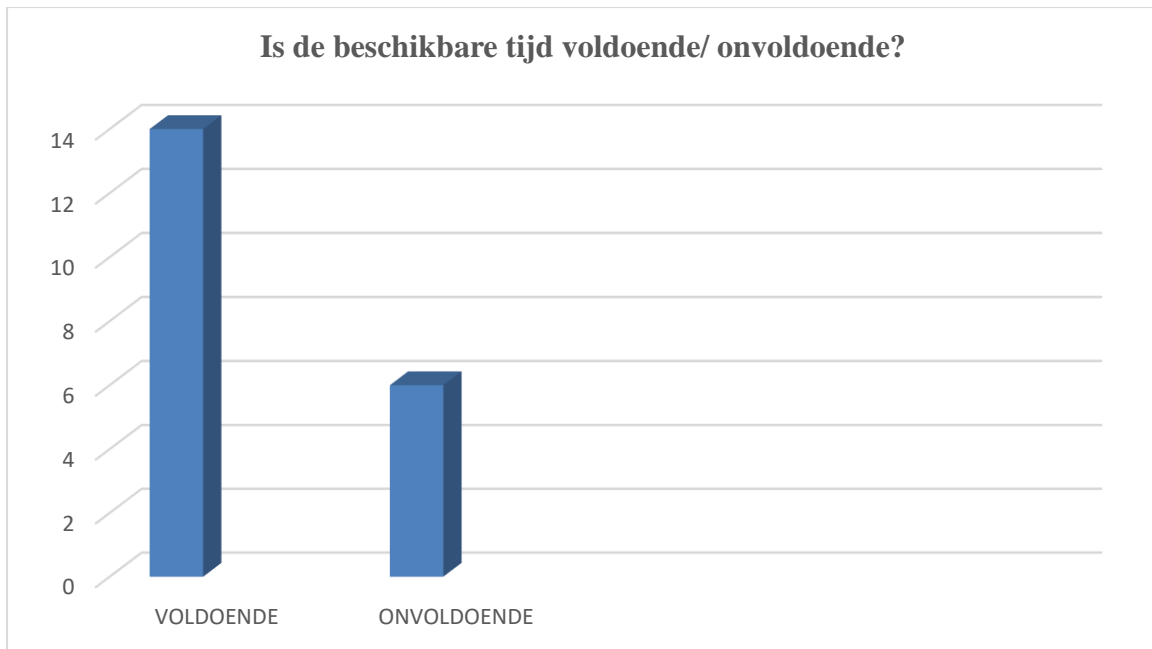
Figuur 1: De methodes die gebruikt worden / het materiaal dat gebruikt wordt bij het vak Nederlands (Mavo 4, De methode Nieuw Nederlands)

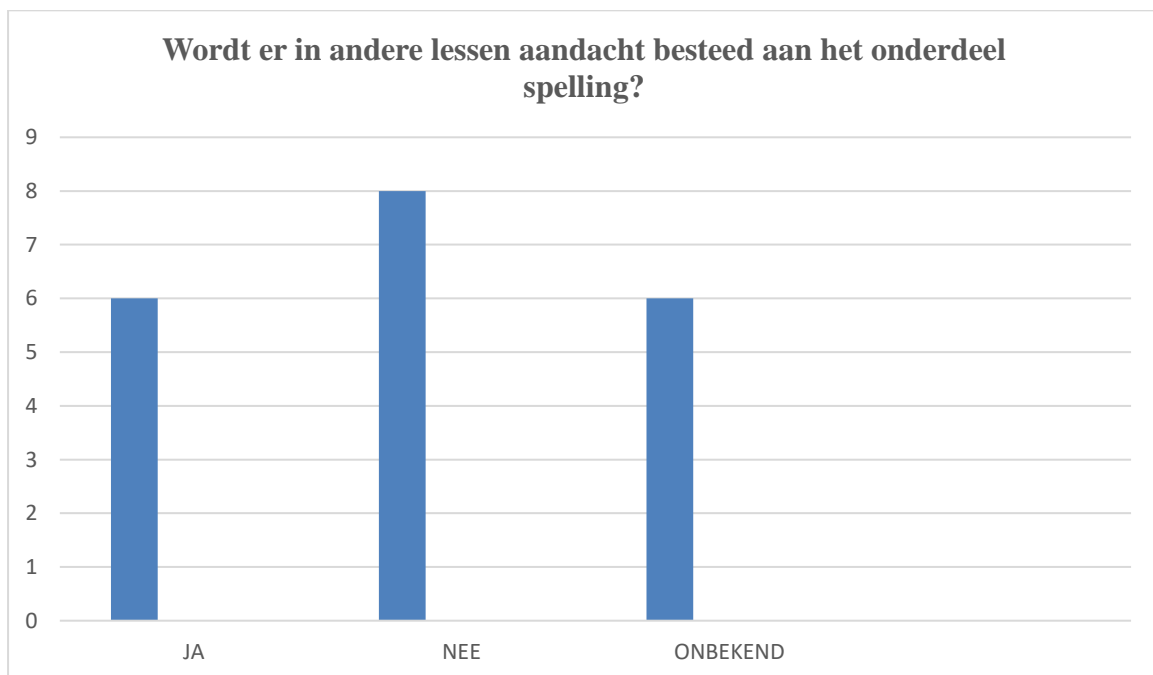
Figuur 2: Spelling wordt in de methodes niet apart behandeld. In de methode “Nieuw Nederlands” wordt het onderdeel Spelling in elk hoofdstuk behandeld aan de hand van opdrachten die verschillende spellingvraagstukken behandelen, zoals: het gebruik van leestekens, meervoudsvormen, verkleinwoorden etc.

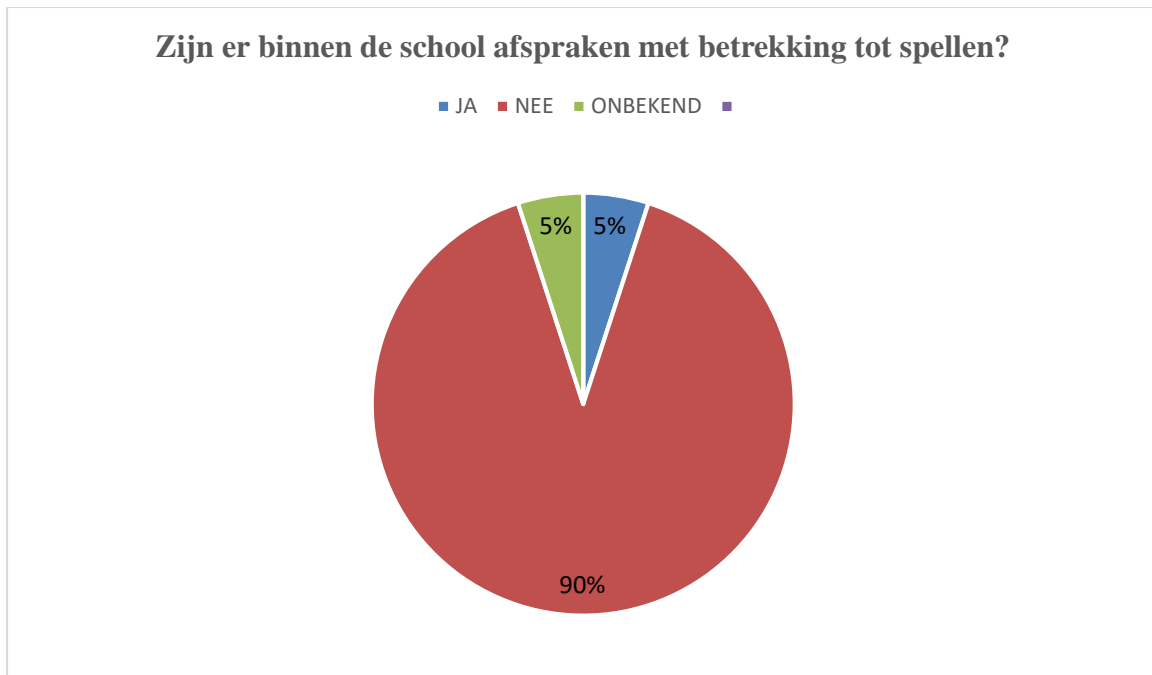
Figuur 3: De cirkeldiagram geeft de beschikbare tijd aan voor Spelling in klas 4. 15% van de docenten besteedt meer dan 90 min. aan spelling, 20% besteedt minder dan 45 min. aan spelling, 25 % is 90 min per week bezig met het onderdeel spelling en 40 % besteedt 45 min. aan spelling.

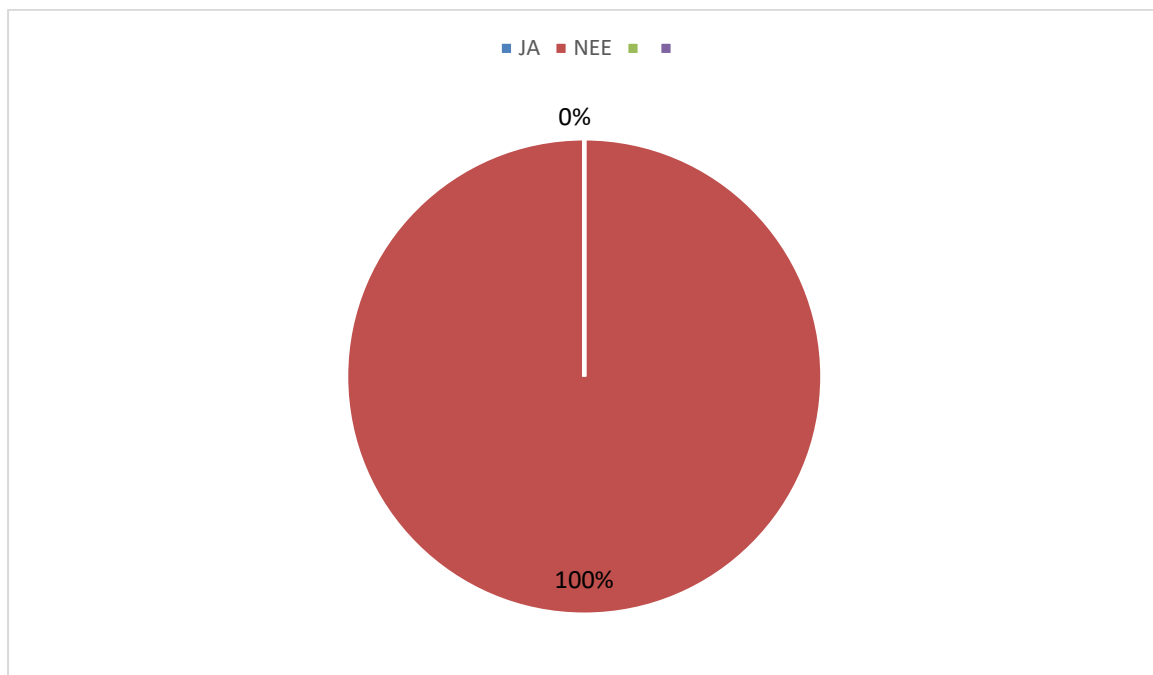
Figuur 4: 14 docenten vinden de beschikbare tijd voor Spelling voldoende, terwijl 6 docenten de beschikbare tijd onvoldoende vinden. Binnen het docentenkorps is er dus geen eenduidigheid voor wat de beschikbare tijd betreft voor het onderdeel “Spelling”.

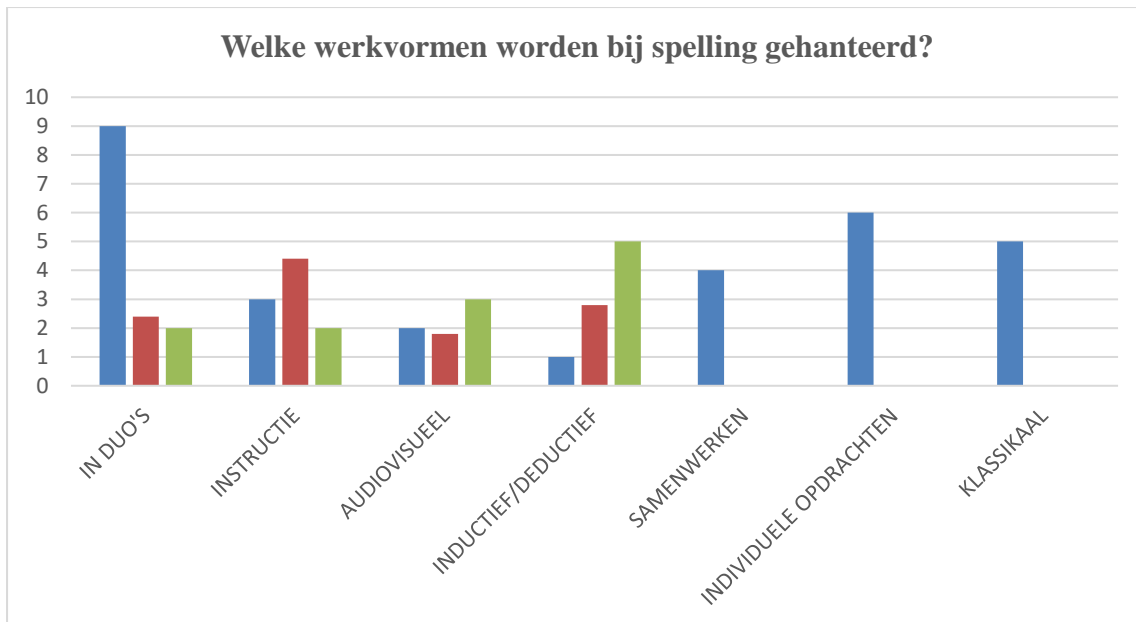
Figuur 5: Van de 20 docenten hebben 6 docenten aangegeven dat er in andere lessen aandacht besteed wordt aan spelling; 8 docenten gaven aan, dat er geen aandacht besteed wordt aan spelling tijdens andere lessen en voor 6 docenten is het onbekend of er aandacht besteed wordt aan spelling in andere lessen.

Figuur 6: 90 % van de docenten gaf aan, dat er geen afspraken zijn met betrekking tot spellen. 5% gaf aan dat er wel afspraken zijn en 5% gaf aan dat er geen afspraken zijn met betrekking tot spellen. Deze afspraken berusten op conventies en worden door alle Mavo's gehanteerd.

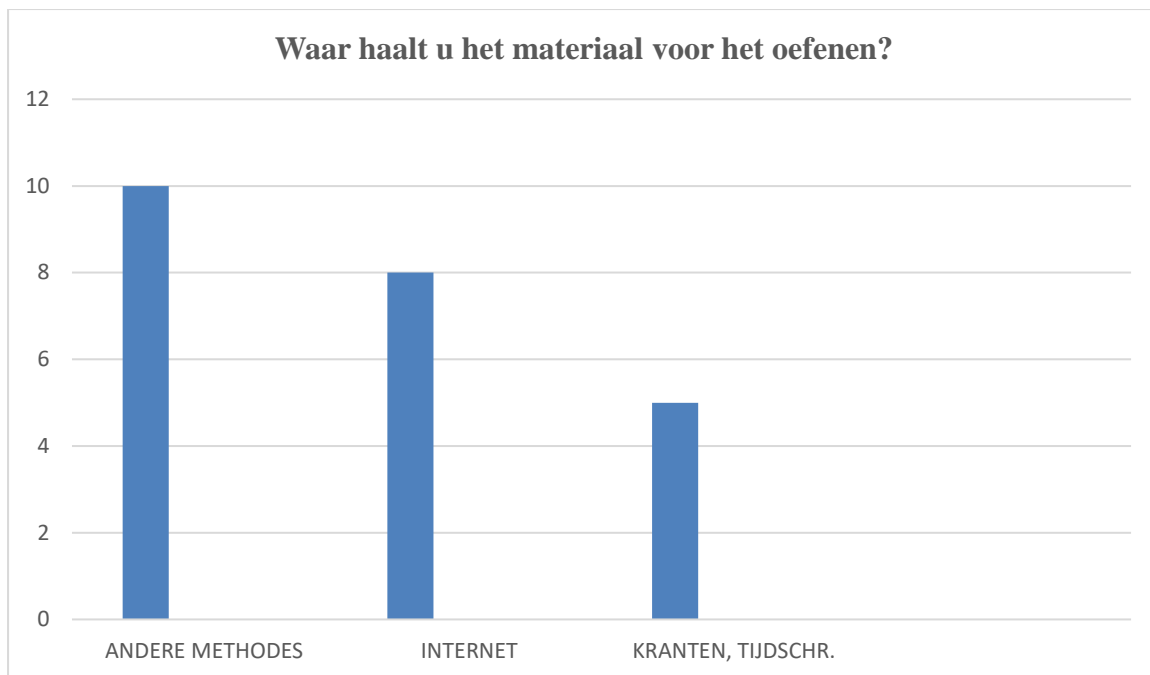
Figuur 7: De docenten gaven allen aan, dat er geen afspraken zijn met betrekking tot het aanleren van spellingstrategieën.

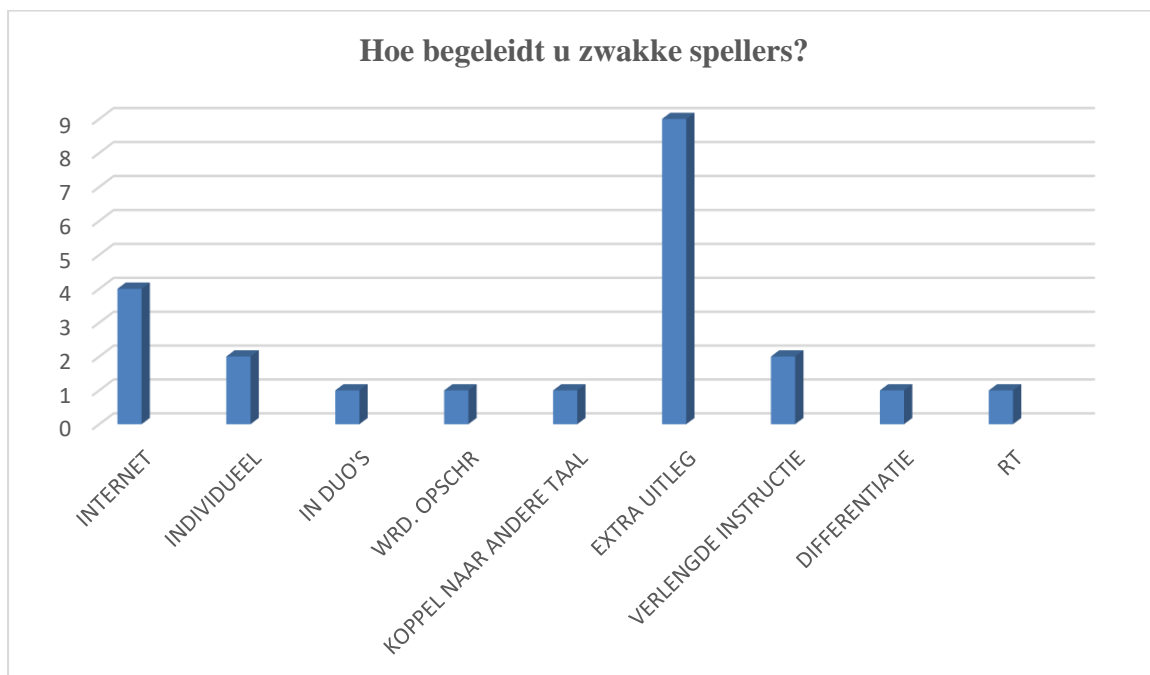
Figuur 8: De grafiek geeft de werkvormen aan die de docenten hanteren bij spelling. De docent kiest bij het lesgeven zelf de werkvorm afhankelijk van de opdracht die gegeven wordt. Zo wordt de werkvorm in duo's bij het maken van verschillende opdrachten gebruikt. De ene leerling zoekt bijvoorbeeld de meervoudsvorm op en de andere vult het rijtje in. Verder in dit hoofdstuk worden de werkvormen nader toegelicht.

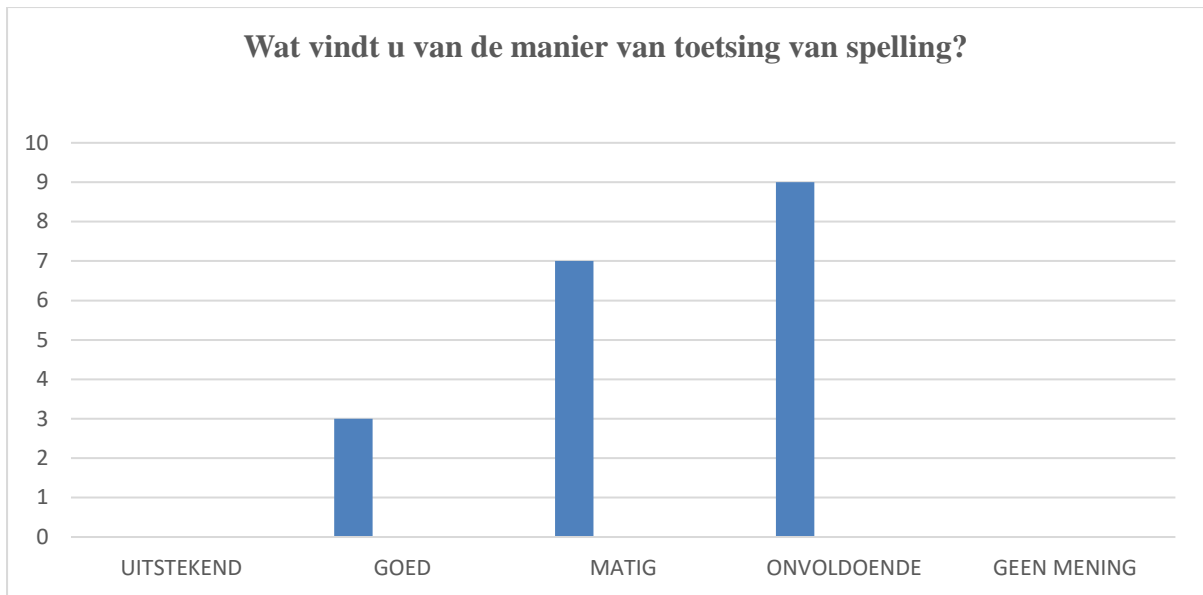
Figuur 9: De cirkeldiagram geeft het percentage aan van zelfgemaakte toetsen en toetsen uit de methode: 58% van de docenten maakt gebruik van toetsen uit de methode, 23% maakt gebruik van toetsen die gehaald worden uit andere schoolboeken, 10% maakt gebruik van het internet, terwijl 9% andere schoolboeken, kranten, internet.

Figuur 10: Het oefenmateriaal wordt door 10 docenten gehaald uit andere methodes dan “Nieuw Nederlands”, 8 docenten maken gebruik van het internet en 5 docenten maken gebruik van kranten, tijdschriften.

Figuur 11: Bij het begeleiden van zwakke spellers maken de docenten gebruik van bovengenoemde vormen van begeleiding. Leerlingen krijgen bijvoorbeeld een website waarop ze zelfstandig of samen met een andere leerling opdrachten kunnen maken.

Figuur 12: Drie docenten gaven aan, dat de manier van toetsing van spelling “goed” is. Zeven docenten vinden het “matig” en negen docenten vinden het “onvoldoende.” Een docent heeft geen alternatief aangegeven bij deze vraag.

Figuur 13: De figuur geeft de manieren aan die volgens de docenten gehanteerd kunnen worden, teneinde betere resultaten te behalen bij spelling. Het merendeel van de docenten (12) vindt dat spelling het best getoetst kan worden door fouten uit de tekst te halen. Het betekent dus, dat de leerlingen de regels van de spelling moeten beheersen en die moeten kunnen toepassen.

4.3 Conclusies bij het onderzoek

Uit figuur 1 blijkt, dat de meeste docenten voor het vak Nederlands de methode “Nieuw Nederlands” gebruiken en het onderdeel spelling daaruit behandelen. Naast de methode “Nieuw Nederlands” wordt ook gebruik gemaakt van de methode “Nieuws begrip”. De methode Nieuw Nederlands is een methode die geschreven is door en voor Nederlanders en de methode gaat uit van Nederlands als eerste taal. Voor de Arubaanse leerling is het Nederlands een vreemde taal. De methode is dus niet afgestemd op onze leerlingen, maar wordt al langer dan 7 jaren gebruikt op MAVO-niveau daar volgens docenten de methode de leerlingen voldoende voorbereidt op de examenonderdelen Lees- en Schrijfvaardigheid. Zo is de didactiek bij het onderdeel Leesvaardigheid gericht op het gebruiken van leesstrategieën.

Deze leesstrategieën zijn niet alleen te gebruiken bij het vak Nederlands. De docenten zijn van mening dat de leerlingen op deze manier geleerd wordt hoe een tekst opgebouwd is en hoe die te analyseren.

De meeste docenten besteden 45 minuten per week aan spelling en vinden dat die tijd onvoldoende is. Figuur 4-6 laten duidelijk zien dat door het ontbreken van een taalbeleid binnen de school er geen eenduidigheid is voor wat betreft de plaats van het spellingonderwijs. Bij het aanbod van spelling doen docenten hun uiterste best variatie aan te brengen in de opdrachten en ook in de bronnen die aangewend worden voor het maken van toetsen. De meeste docenten stappen van de methode af en gebruiken voor het maken van toetsen andere methodes in combinatie met eigen toetsen. De voornaamste reden hiervoor is: het geringe aanbod van oefenmateriaal dat in de methode voorkomt. Het initiatief van de docenten is toe te juichen en toont onder andere hun inzet bij het verzorgen van het onderdeel Spelling. Het merendeel van de docenten heeft aangegeven, dat de manier om de spelling te toetsen, namelijk het voorlezen van tien aaneengesloten zinnen, niet voldoet om het spellingniveau van de leerlingen te bepalen. Zij vinden dat spelling het best getoetst kan worden door: fouten te halen uit een tekst, gatendictee, een eigen tekst produceren (zie figuur 12).

Op vrijwel alle scholen wordt de methode Nieuw Nederlands gebruikt. Dit schept uniformiteit onder de scholen en heeft als voordeel dat leerlingen gemakkelijk kunnen aansluiten op elke andere Mavo. Een minpunt is dat er geen beleid is met betrekking tot de beschikbare tijd voor spelling en de rol van andere docenten in het taalaanbod op school. Het merendeel van de docenten vindt dat de huidige manier van toetsing van spelling niet effectief is. Dit heeft er onder andere toe geleid dat de docenten van de sectie Nederlands gezamenlijk zijn gaan

nadenken en werken aan een andere aanpak en aanbod van het onderdeel Schrijven/ Spelling in Mavo 4.

Uit de enquête zijn werkvormen naar voren gekomen die de docenten gebruiken bij het maken van opdrachten voor het onderdeel spelling.

1. In duo's: Bij deze werkvorm stelt de docent heterogene duo's samen en de opdracht wordt uitgelegd. De leerlingen maken om de beurt een opdracht. Als de ene leerling de opdracht maakt, observeert de andere leerling en geeft hulp als dat nodig is. Hierna volgt er een klassikale bespreking en de leerlingen kunnen elkaars werk nakijken. De vaardigheden die aanbod komen bij deze werkvorm zijn: overleggen, hulp geven / vragen, aanmoedigen en op elkaar wachten. Het duo kan tien tot vijftien minuten met elkaar samenwerken.

2. Instructie: De docent geeft bij deze werkvorm eerst instructies bij de opdracht en de leerlingen werken na de instructies zelfstandig aan de opdrachten. Hierna worden de antwoorden op het bord geplaatst. Ook bij deze vorm kunnen de leerlingen elkaars werk kritisch nakijken. Dit werk stimulerend en motiverend.

3. Inductief – Deductief: Vanuit het probleem naar de regel – Vanuit de regel naar het probleem. Deze werkvorm kan het best gehanteerd worden bij geoefende spellers die de regels van de spelling kennen. Bijvoorbeeld de regel: Wanneer gebruiken we “s” in een meervoudsvorm?

4. Om-de-beurt

De kinderen zitten in tweetallen. De leerkracht stelt een vraag waarbij meerdere, korte antwoorden mogelijk zijn. Een voorbeeldvraag is: Welke werkwoorden krijgen in de verleden tijd –te of -de? De kinderen geven om de beurt een antwoord. Dat kan mondeling, maar ook op een gezamenlijk blaadje. Daarna volgt een klassikale afronding, waarbij enkele leerlingen hun antwoorden noemen. Deze werkvorm kan tijdens diverse momenten van de les ingezet worden. De samenwerkingsvaardigheden die aanbod komen zijn: luisteren, evenredig deelnemen. De tijdsduur is ongeveer vijf tot tien minuten.

Het is bij het bezig zijn met spelling belangrijk rekening te houden met de didactische vraag of spelling als geïsoleerde of geïntegreerde activiteit aangeboden moet worden, zoals dat in veel methodes voorkomt. Het uitgangspunt daarbij is, dat er transfer optreedt naar andere schrijfsituaties met andere woorden: leerlingen zullen moeiteloos datgene dat ze in de spellingles geleerd hebben toepassen in nieuwe omstandigheden waar ook gespeld moet worden. Volgens Jansen-Donderwinkel, Bosman en van Hell (2002) is dit een scenario dat te

optimistisch is. Zij stellen dat transfer net als bij alle schoolse vaardigheden niet vanzelfsprekend is. Willemen, Boschman en van Hell (2000, 2002) stellen, dat leerlingen na een korte training in staat zijn om tijdens het schrijven van bijvoorbeeld een opstel, ook op spelling te letten.

Transfer kan ook bevorderd worden door spelling voor te stellen als een cognitieve puzzel die opgelost moet worden en niet als een rijtje woorden dat erin gestampt moet worden (Downing, De Stefano, Rich & Bell, 1984). Om een sterkere integratie van spelling te ontwikkelen, kan spelling elke dag in beperkte hoeveelheden en in coöperatief verband aangeboden worden (Gettinger, 1993; Graham, 1999; Ormrod & Spivey, 1990). Op deze manieren wordt spelling onderdeel van de dagelijkse routine en het kan eenvoudiger geïntegreerd worden.

Om veranderingen op gang te brengen en door te voeren, is op initiatief van de vakconsulent Nederlands, Dimitri S.E. Frans, een bijeenkomst gehouden met de docenten Nederlands MAVO met als titel “Brainstormsessie Eindtermen Nederlands MAVO.”

De aanleiding van deze sessie is de opdracht die Directie Onderwijs heeft om de huidige eindtermen van het schoolvak Nederlands voor de mavo te herzien. Dimitri S.E. Frans heeft de taak gekregen om deze opdracht binnen Directie Onderwijs vorm te geven. Binnen deze taak zullen, in samenspraak met de lesgevende docenten, beslissingen genomen moeten worden. De totstandkoming van de vernieuwde eindtermen moet een sociaal-constructief proces worden om de juiste koers te varen. Het ligt in de bedoeling tijdens de sessie samen na te denken over het schoolvak Nederlands binnen de Ciclo Avansa op de mavo, zodat de eerste stappen gezet kunnen worden naar de herziening van de eindtermen. Onder meer zijn aan de orde gekomen: het profiel van de mavo 4-leerling en de knelpunten binnen het schoolvak Nederlands.

In een rondetafelgesprek werd gesproken over de verwachtingen van een mavo 4-leerling betreffende het vak Nederlands. Vanuit de antwoorden die gedeeld werden, blijkt dat de nadruk vooral moet liggen op de communicatieve taalvaardigheid: de leerling moet het Nederlands in voldoende mate beheersen om een vervolgopleiding te kunnen doorlopen en/of om op de (Arubaanse) arbeidsmarkt te kunnen functioneren. Het schoolvak Nederlands zou een meer praktische en functionele inhoud moeten krijgen in plaats van een synthetisch-analytische aanpak.

De leerling past beter in een ERK-profiel dat te maken heeft met het taalvaardigheidsniveau in een vreemde taal, dan in het referentieniveau 2F dat meer vanuit moedertaalonderwijs is opgezet. Het Nederlands taalonderwijs op Aruba moet benaderd worden vanuit het

vreemdetalenonderwijs. Er zijn echter raakvlakken waardoor vanuit het ERK-profiel B1 gewerkt kan worden aan 2F. De profielen van het ERK geven namelijk betere handvaten om te differentiëren, waardoor er kansen gecreëerd worden voor alle leerlingen. Leerlingen die naar de Havo willen moeten de Nederlandse taal op een ander niveau beheersen, dan leerlingen die een andere leerroute willen volgen.

De leerling moet zich voldoende in het Nederlands kunnen uitdrukken om aan een vervolgopleiding te kunnen beginnen. Daarbij moet het accent meer liggen op de inhoud van taalreceptie en taalproductie: de leerling moet zijn boodschap duidelijk kunnen overbrengen en daarbij mogen taalfouten gemaakt worden. Dit betekent dat er vooral aandacht moet worden geschonken aan woordenschatonderwijs.

Vanuit de groep komt duidelijk naar voren dat er een sterke behoefte is aan een gezamenlijke visie op taalonderwijs die richting en inspiratie geeft. Er is een drang naar verandering en een verlangen naar een structurele samenwerking waarbinnen kennis, ervaring en ontwikkeld materiaal gedeeld worden.

De manier van toetsing van de eindtermen is in de laatste twintig jaar vrijwel niet veranderd. Ook inhoudelijk zijn er gevoelens van ongenoegen. Op dit moment is er een crisispunt bereikt, aangezien de manier van toetsing en de inhoud van grote invloed zijn op de lessen Nederlands die gegeven worden. Het is wenselijk dat deze sessie op korte termijn een vervolg krijgt om mogelijke verbeteringen voor het schoolvak Nederlands meer vorm te geven.

Na de “Brainstormsessie Eindtermen Nederlands Mavo” zijn de volgende bijeenkomsten onder leiding van de vakconsulent Dimitri S.E. Frans gehouden:

- 1ste Studiedag voor docenten in Ciclo Avansa Nederlands Mavo d.d. 13 februari 2018
- Visie vakgroep Nederlands d.d. 20 maart 2018
- 2de Studiedag voor docenten in Ciclo Avansa Nederlands Mavo d.d. 28 maart 2018
- Onderzoek naar het Centraal Schriftelijk Examen Nederlands MAVO mei 2018 d.d. mei 2018
- Concept verslag Herziening Examinering Nederlands Mavo

Hieronder wordt er een overzicht gegeven van de acties die door de docenten ondernomen zijn om te komen tot wijzigingen in de manier van toetsing in klas 4 Mavo. De docenten worden begeleid door de vakconsulent Nederlands, Dimitri S.E. Frans. Met schriftelijke toestemming van de vakconsulent wordt de onderstaande informatie in deze thesis verwerkt.

Op 8 december 2017 waren docenten Nederlands van Ciclo Avansa 2 (dagonderwijs) op de hoogte gebracht van het voornemen om op zowel 13 februari als op 28 maart 2018 studiedagen te organiseren. De voortgang van deze studiedagen hing af van de goedkeuring van de Minister van Onderwijs, Wetenschappen en Duurzame Ontwikkeling. Op vrijdagmiddag 9 februari is deze goedkeuring mondeling toegezegd, waardoor de eerste studiedag kon plaatsvinden. Doordat er tot die tijd onduidelijkheid heerste over het wel of niet doorgaan van de studiedag, waren enkele docenten verhinderd deel te nemen.

Op 13 februari 2018 vond de eerste van de twee geplande studiedagen plaats voor docenten Nederlands in de Ciclo Avansa van de mavo. Deze studiedag vond plaats op initiatief van Dimitri S.E. Frans, zijnde vakconsulent Nederlands.

In eerste instantie was de aanleiding van de studiedagen de behoefte aan veranderingen binnen het examenprogramma Nederlands vanuit de docenten van de examenklassen binnen de mavo (dagonderwijs). Daarnaast moest de studiedag input opleveren met betrekking tot de herziening van de huidige eindtermen van het schoolvak Nederlands voor de mavo.

De studiedag was verdeeld in vier blokken:

- I. De visie van de docenten op het schoolvak Nederlands
- II. Blik op de huidige eindtermen
- III. Schoolexamens, de huidige situatie
- IV. Schoolexamens, de gewenste situatie

Blok I: De visie van de docenten op het schoolvak Nederlands

Bij het zetten van een nieuwe koers is duidelijkheid over onze visie van groot belang. Een duidelijk omschreven visie geeft richting en bepaalt de speelruimte. Ook kan een krachtig omschreven visie een bron van inspiratie zijn. Het ligt in de bedoeling van de aanwezige docenten bouwstenen aangereikt te krijgen, waaruit een herziene visie geformuleerd kan worden. Als uitgangspunt werden twee korte video's vertoond over het lesgeven in de 21^e eeuw: De docent van de 21^e eeuw en de leerling in 2020. Beide video's zijn te bekijken via Youtube. Ook is als uitgangspunt de huidige onderwijsvisie getoond:

“Het Arubaanse onderwijs heeft als doelstelling om leerlingen te vormen tot verantwoordelijke, tevreden wereldburgers, die levenslang leren en een bijdrage leveren aan de gemeenschappelijke kwaliteit van leven.” (National Education Plan 2007-2017)

Verder is de huidige visie uit het eindtermendocument Nederlands door de heer Frans voorgelezen en zijn daarbij de kernwoorden van die visie getoond.

Nadat de visie voorgelezen was, viel het de toehoorders op, dat de huidige visie weinig raakvlakken heeft met de daadwerkelijke praktijk. De huidige visie heeft een drijfveer in zich tot innovatie; helaas heeft die innovatie binnen het examenprogramma nog geen wortel mogen schieten en dus ook niet in het curriculum van het voortgezet onderwijs. Binnen de huidige Ciclo Avansa wordt nog erg conventioneel, dus volgens de Nederlandse methodes gewerkt.

Kernwoorden huidige visie

■ een vreemde taal	■ samenhang met andere talen
■ hetzelfde taalniveau als Nederland	■ aandacht voor meertaligheid
■ aandacht taalstrategieën	■ activerend en zelfstandig leren
■ didactiek van een moderne vreemde taal	■ toepassingen van ICT
■ functioneel-communicatief onderwijs	■ aansluiting leerling
■ aandacht voor Nederlandse tv-programma's	■ loopbaanoriëntatie
	■ aansluiting havo

De docenten zijn gevraagd in subgroepen tot een herziene visie te komen voor het schoolvak Nederlands. Dit verliep in enkele stappen. Allereerst moesten de docenten voor zichzelf kernwoorden opschrijven die volgens hen een plekje moesten krijgen in deze visie. Daarna moesten ze hun kernwoorden delen om vervolgens tot een gemeenschappelijke visie te komen. In onderstaand kader is een verzameling van voorgedragen kernwoorden terug te vinden.

Kernwoorden voor bouwstenen herziene

visie

■ Nederlands als vreemde taal	■ koppeling andere talen (transfer)
■ ICT	■ nadruk op begrip
■ Media	■ nadruk op woordenschat
■ deel → totaal	■ mogelijkheden scheppen
■ taalvaardigheden	■ aansluiten vervolgonderwijs
■ grammatica? (wat wel, wat niet)	■ motiverend voor leerlingen
■ leesbevordering	■ balans tussen taal, grammatica en spelling

■ aandacht activerende werkvormen	■ taal als bindmiddel, instrument voor deelname aan de samenleving
■ interactief	■ taalbeleid
■ differentiatie	■ iedere docent taaldocent
■ praktisch	■ belangstelling voor de taal opwekken
■ functioneel	■ affiniteit met de taal ontwikkelen
■ gericht op competenties (kennis, vaardigheden en attitudes)	■ actieve taalverwerving
■ samenwerking andere vakken	

Hieronder volgt in willekeurige volgorde een weergave van de visies die door de subgroepen werden gegeven:

- “Het wekken van affiniteit voor de Nederlandse taal bij elke leerling. Als ze dat eenmaal hebben bereikt, staan de leerlingen niet alleen positief, maar ook open tegenover het leren van de taal. Dan hebben de leerlingen meer belangstelling en kun je als taaldocent meer bereiken.”
- “Het vak Nederlands moet de basis leggen tot het begrijpen en leren van andere vakken. Hierbij is het essentieel dat de leerling de taal voldoende beheerst, met name de vaardigheden luisteren (en kijken) en begrijpend lezen, om uiteindelijk de taal productief te kunnen gebruiken en actief te kunnen toepassen in vaardigheden als spreken, schrijven en andere vakoverstijgende vaardigheden zoals samenvatten die dienen ter ondersteuning van het begrijpen en verwerken van informatie bij andere vakken “Functioneel taalonderwijs: de nodige kennis, vaardigheden en attitudes ontwikkelen.”
- “Nederlands → als vreemde taal → differentiëren → gevarieerde werkvormen → van deel- naar totaalvaardigheden → nuttig en praktisch bruikbaar → de leerling staat centraal → baseren op totaalbeeld → wie is de taalgebruiker? Met taalportfolio – alle competenties in beeld brengen.”

Door het in gesprek gaan over de visie voor ons taalonderwijs, kwamen er ook een aantal zorgpunten naar voren. Deze zorgpunten zijn:

- het schoolvak Nederlands is niet populair;
- door te grote klassen is differentiëren moeilijk;

- leerlingen zijn vaak ongemotiveerd (niet alleen bij Nederlands);
- leerlingen hebben gebrekkige intrinsieke motivatie (dit belemmert het zelfstandig werken);
- beperkte woordenschat;
- de methode die onlangs is ingevoerd blijkt te moeilijk;
- deze methode is gericht op de Nederlandse situatie;
- deze methode biedt Nederlands niet aan als vreemde taal;
- geen goede aansluiting tussen basisschool – mavo.

Binnen het eerste blok zijn we erin geslaagd om iets moois te laten ontkiemen: een kleine spruit vol potentie. Een mogelijkheid had kunnen zijn om verder te gaan met de visie om te komen tot een gezamenlijke versie, maar het laten ontstaan van een krachtige visie heeft zijn tijd nodig om te rijpen. De afspraak is gemaakt dat de heer Frans de op papier gezette gedachten meeneemt en verwerkt in een concept-visie. Dit concept zal op 28 maart 2018 door hem worden gepresenteerd.

Blok II: Blick op de huidige eindtermen

Binnen dit blok kregen de docenten allereerst het huidige eindtermendocument op papier, tezamen met de opdracht om zelfstandig de eindtermen door te lezen. Tijdens het lezen moest gekeken worden naar kansen, belemmeringen en onduidelijkheden. Hiervoor konden in de kantlijn opmerkingen worden opgeschreven. Ten tweede werden de bevindingen binnen de subgroep met elkaar gedeeld. Tot slot werden deze bevindingen met de hele groep gedeeld.

Bij het delen van de bevindingen is een opvallende conclusie, dat er binnen de uitvoering van het examenprogramma weinig aansluiting is tussen hetgeen getoetst wordt en wat er in het eindtermendocument staat. Verder zijn er eindtermen die dermate breed zijn geformuleerd, dat ze op verschillende wijze kunnen worden geïnterpreteerd of in enkele gevallen onduidelijk zijn. Er is behoefte aan een toelichting op de eindtermen, alsmede een eenduidige beschrijving van het niveau waarop de leerlingen de diverse vaardigheden beheersen.

Blok III: Schoolexamens, de huidige situatie

Dit blok sloot goed aan op het vorige blok, aangezien de huidige eindtermen hier werden gekoppeld aan de inhoud en vorm van de schoolexamens. Niet alleen de manier van toetsing, maar ook wat er feitelijk getoetst wordt, verschilt niet met wat er voor de eeuwwisseling werd

gedaan. Dit is zeer opmerkelijk, aangezien de huidige eindtermen dateren van 2007. Het herzien van de eindtermen meer dan 10 jaar geleden heeft tot op heden geen verandering gebracht.

SE1: Luistervaardigheid

Momenteel wordt luistervaardigheid getoetst door vier korte teksten en een lange tekst die worden voorgelezen. Deze teksten worden door de docent voorgelezen. Sinds dit schooljaar wordt door een aantal scholen samengewerkt en worden de teksten op cd opgenomen en door diverse docenten ingesproken. De vier korte teksten betreffen meestal nieuwsberichten. Deze worden ieder eenmaal voorgelezen. Bij iedere korte tekst krijgt de leerling een vijftal inhoudsvragen te beantwoorden. Deze vragen mogen door de leerling van tevoren worden ingezien. Als kritiek op de wijze van toetsing wordt door de lesgevende docenten aangemerkt, dat men eigenlijk vooral het kortetermijngeheugen van de leerling toetst, aangezien de leerling tijdens het luisteren diverse informatie dient te onthouden. Tijdens het luisteren mogen de leerlingen de vragen namelijk niet beantwoorden. Een ander punt van kritiek is dat het vaak open vragen betreft, waardoor een groot beroep wordt gedaan op de formuleringsvaardigheden van de leerling. De leerling heeft vaak moeite met de taalproductie, waardoor onduidelijk blijkt of de leerling de luistertekst heeft begrepen. De leerling mag de antwoorden uitsluitend in het Nederlands opschrijven. Naast de vier korte teksten is er ook een lange tekst. Deze lange tekst krijgt de leerling tweemaal te horen. De eerste keer mag de leerling alleen luisteren, vervolgens mogen er bij de tweede lezing aantekeningen worden gemaakt. Pas na de tweede lezing krijgt de leerling de vragen. De vragen kunnen daarna met behulp van de aantekeningen worden beantwoord.

Wanneer men zowel de wijze van toetsing als de inhoud van het schoolexamen luistervaardigheid, naast de eindtermen legt, dan valt direct op dat de eindtermen voor luistervaardigheid in principe niet worden getoetst binnen de huidige situatie.

SE2: Schrijfvaardigheid

Bij de huidige tweede schoolexamens krijgt de leerling twee opdrachten: het maken van een zinnendictee en het maken van een samenvatting. Het zinnendictee is vaak een doorlopende tekst, bestaande uit een titel en tien (10) zinnen. Hierbij wordt de leerling beoordeeld op de spelling van de woorden, alsmede het gebruik van hoofdletters en leestekens. Daarbij wordt ervan uitgegaan, dat de leerling de gebruikte woorden kent en weet hoe deze geschreven moeten worden. De gebruikte woorden in het dictee worden niet expliciet aangeboden. In de

eindtermen wordt het zinnendictie niet genoemd, tevens komt het onderdeel spelling in geringe mate terug in de eindtermen. Binnen het domein Schrijfvaardigheid wordt het volgende hierover gezegd: “De kandidaat kan conventies hanteren met betrekking tot tekstsoorten, teksten en alineaopbouw, spelling en interpunctie en uiterlijke verzorging.” Uitgangspunt hierbij is dat de leerling rekening houdt met zijn spelling en interpunctie bij zelfgeschreven teksten.

Een ander onderdeel van het SE- Schrijfvaardigheid is de samenvattingsopdracht. De leerling krijgt een tekst van 750 – 1000 woorden, die samengevat moet worden in een tekst van meestal rond de 350 woorden. Bij het maken van de samenvatting moet de leerling letterlijk die zinnen overnemen welke volgens hem niet weggelaten kunnen worden uit de tekst; het betreft zinnen die voornamelijk uit hoofdzaken bestaan. Deze wijze van toetsen komt tevens niet overeen met wat er in de eindtermen over het samenvatten wordt gezegd: “De kandidaat kan met behulp van een voorgestructureerde opdracht van een eenvoudige tekst een globale samenvatting geven, waarin hoofdonderwerp en hoofdgedachte en de gedachtegang in de tekst worden verwoord.”

SE3: Fictie en Spreekvaardigheid

Bij het eerste en het tweede schoolexamen is er tussen de MAVO-scholen een grote mate van uniformiteit, daar alle Mavo's hetzelfde SE afnemen. Bij het derde schoolexamen is dit niet het geval. Binnen de scholen van de Stichting Katholiek Onderwijs Aruba (SKOA) zijn er sinds enkele jaren wel uniforme afspraken over de afname van het derde schoolexamen. Voor het derde schoolexamen moeten de leerlingen 5 boeken en een artikel lezen. Door middel van een vraaggesprek geleid door de docent, wordt getoetst in hoeverre de leerling het boek gelezen en begrepen heeft. De antwoorden leveren punten op die vallen onder het domein Fictie. De manier waarop de leerling zich uitdrukt, levert punten op die vallen onder het domein Gespreksvaardigheid (onder meer woordenschat, grammatica, verstaanbaarheid, uitspraak, intonatie, vloeiendheid en tempo). De behaalde punten voor Fictie en Gespreksvaardigheid vormen samen het cijfer voor SE-3. Er zijn ook enkele scholen die een deel van de boeken schriftelijk toetst, daarnaast hebben zij ook een vraaggesprek over een aantal boeken. De scholen van de Stichting Protestants Christelijk Onderwijs (SPCOA) hanteren dezelfde werkwijze als de scholen van SKOA.

Blok IV: Schoolexamens, de gewenste situatie

Binnen het laatste blok werd er binnen de subgroepen besproken op welke wijze het huidige examenprogramma aangepast zou kunnen worden, zodat er aansluiting ontstaat met de huidige eindtermen.

SE1: Luistervaardigheid

Voor het eerste schoolexamen zijn er door de lesgevende docenten bepaalde veranderingen als wenselijk voorgesteld. Ten eerste zouden er meer authentieke kijk- en luisterfragmenten gebruikt moeten worden. Er wordt hierbij gedacht aan verschillende soorten videofragmenten, zoals reclame, nieuwsberichten, interviews en instructiefilmpjes. Ten tweede zou de vraagstelling anders moeten. Er wordt gedacht aan vragen zoals bij leesvaardigheid, bijvoorbeeld vragen naar hoofd- of deelonderwerpen, vragen naar doel en hoofdzaken. Daarbij wordt gedacht aan meerkeuzevragen en/of open vragen waarbij het antwoord een gering aantal woorden mag hebben (reproductief).

SE2: Schrijfvaardigheid

Voor het tweede schoolexamen zijn er diverse ideeën naar voren gekomen:

- een geleide samenvattingsopdracht;
- een kleine schrijfopdracht van ongeveer 50 woorden (nieuwsbericht, e-mail, artikel, advertentie);
- een ingezonden brief of betoog.

Verder is ook de mogelijkheid besproken om spelling en/of grammatica als deelvaardigheid te toetsen binnen SE-2. Dit zou kunnen door:

- een gatentekst waarbij leerlingen de juiste vorm van een woord moeten opschrijven;
- spelling- en/of grammaticaopdrachten.

De voorkeur ging uit naar het toetsen van totaalvaardigheden in het examenjaar. Spelling en Grammatica zouden als deelvaardigheid in de Ciclo Avansa 1 moeten worden afgesloten.

SE3: Fictie en Spreekvaardigheid

Het is wenselijk te zorgen voor meer uniformiteit tussen de scholen. Te denken valt aan een uniform beoordelingsformulier voor spreek- en gespreksvaardigheid.

Voor spreek- en gespreksvaardigheid wordt gedacht aan diverse spreek- en gespreksituaties:

- rollenspel (interview, bestelling plaatsen, klacht indienen, sollicitatiegesprek);
- klassen- of groepsgesprek (tijdens lessituaties zijn punten te behalen voor SE-3);
- betoog, discussie en/of debat.

Er zijn verder ideeën naar voren gebracht over het domein Fictie:

- Het onderdeel fictie in klas 3 afsluiten.
- Verminderen van het minimaal aantal te lezen boeken.
- Fictie schriftelijk laten toetsen.

Na de 1ste studiedag van 13 februari 2018 kwamen de docenten Nederlands van de Ciclo Avansa (dagonderwijs) op 28 maart 2018 wederom bij elkaar met het doel zich te verdiepen in de leerinhouden van klas 4 en te komen tot een aangepast examenprogramma.

In eerste instantie was de aanleiding van de studiedagen de behoefte aan veranderingen binnen het examenprogramma vanuit de docenten van de examenklassen binnen de mavo (dagonderwijs). Daarnaast moest de studiedag input opleveren met betrekking tot de herziening van de huidige eindtermen van het schoolvak Nederlands voor de MAVO.

De studiedag was verdeeld in twee blokken:

- I. Terugblik vorige studiedag
- II. Herziening schoolexamens

Het voorstel voor het eerste schoolexamen van het schooljaar 2018 – 2019 is als volgt:

Het eerste schoolexamen Nederlands zal betrekking hebben op de eindtermen van de domeinen: NE/K/2, NE/K/3 en NE/K/4. In hoofdstuk 3 zijn deze domeinen geëxpliciteerd.

Schoolexamen (SE)	Periode	Duur	Inhoud	Opmerking
SE-1 Kijk-en luistervaardigheid	oktober/ november	60 min.	Vijf verschillende videofragmenten op cd/ dvd met open en gesloten vragen	
SE-2 Lees- en schrijfvaardigheid	januari / februari	90 min.	Eén of twee teksten met 60 spelling en grammatica opdrachten en het schrijven van een geleide samenvatting	
SE-3 Spreek- en gespreksvaardigheid	maart	90 min.	Gespreksvaardigheid: rollenspel Spreekvaardigheid: het presenteren van een artikel	Hierbij geldt ook het inleveren van een praktische opdracht (PO) die bestaat uit uit het lezen van 3 literaire boeken en het samenstellen van een leesdossier.

De praktische opdracht is een opdracht waarbij de kandidaat bewijst dat hij de vaardigheden beheerst behorende bij de domeinen:

NE/K/2, NE/K/3, NE/K/7, NE/K/8, NE/V/1, NE/V/2 en NE/V/3. In hoofdstuk 3 zijn deze domeinen geëxpliciteerd.

Onderzoek naar het Centraal Schriftelijk Examen Nederlands MAVO mei 2018

1. In het Centraal Schriftelijk Examen zijn de onderdelen leesvaardigheid en schrijfvaardigheid verdeeld over twee zittingen. Dit heeft voor het vak een duidelijke meerwaarde.
2. In het Centraal Schriftelijk Examen zijn de onderdelen lees- en schrijfvaardigheid verdeeld over twee zittingen. Dit heeft voor de kandidaat een duidelijk voordeel.
3. Het eindtermendocument en het examenprogramma bieden mij voldoende houvast om de kandidaten voor te bereiden op het examen.
4. De opdrachten bij het onderdeel schrijfvaardigheid bieden de kandidaten voldoende steun door een zekere mate van sturing met betrekking tot doel, publiek, vorm en inhoud van de te produceren teksten.
5. Bij het onderdeel schrijfvaardigheid wordt gelet op conventies, inhoud, techniek en taalgebruik. Aan welke twee (2) items besteedt u de meeste aandacht ter voorbereiding op het examen?

Opmerking: Door Directie Onderwijs is per schrijven d.d. 09 september 2019 besloten met ingang van het schooljaar 2019-2020 het Centraal Schriftelijk Examen Nederlands te houden over een (1) zitting van 2,5 uur. De onderdelen Lees- en Schrijfvaardigheid worden in tegenstelling tot de voorgaande jaren op een dag getoetst.

HOOFDSTUK 5: CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

5.1 Conclusies

In dit onderzoek is er gezocht naar een antwoord op de vraag: “Hoe kan Spelling effectief onderwezen worden in het voortgezet onderwijs op Aruba?” Hiervoor is een kwantitatief onderzoek gedaan naar de manier waarop spelling in het hedendaagse voortgezet onderwijs onderwezen wordt.

Uit de resultaten van het onderzoek is gebleken, dat de leerlingen onvoldoende cijfers behalen bij spelling. Het zinnendictiee is als onderdeel van het SE-2 niet populair bij de leerlingen. Daarnaast zijn de docenten Nederlands in het voortgezet onderwijs het ermee eens, dat de manier van toetsing niet voldoet aan de eisen van schrijfvaardigheid. Dit heeft ertoe geleid, dat de docenten onder leiding van de toetsconstructiedeskundige, de heer Dimitri Frans, op zoek gegaan zijn naar een efficiëntere manier om spelling te toetsen.

In het schooljaar 2018-2019 werd het zinnendictiee afgeschaft als onderdeel van schrijfvaardigheid en daarvoor kwam het onderdeel spelling in de plaats. In tegenstelling tot het zinnendictiee moeten de leerlingen de regels van de spelling toepassen door bijvoorbeeld de juiste werkwoordsvormen in te vullen.

Naast het zinnendictiee maakt het onderdeel samenvatting ook deel uit van het SE-2. Dit onderdeel wordt nog steeds getoetst, met het verschil dat de leerlingen een geleide samenvatting moeten schrijven. Voorheen was er sprake van het overschrijven van de kernzinnen uit een alinea. Aan de hand van alle kernzinnen uit de tekst werd een samenvatting geproduceerd. Bij het schrijven van de geleide samenvatting worden de leerlingen door middel van vragen geleid naar de kernzinnen per alinea. Door de antwoorden op de vragen te formuleren zijn de leerlingen gericht bezig met het onderdeel schrijfvaardigheid: ze zijn namelijk bezig hun gedachten te verwoorden in grammaticaal goed opgebouwde zinnen en de regels van de spelling komen daarbij ook aan de orde.

De docenten Nederlands in het voortgezet onderwijs zijn van mening, dat door de nieuwe opzet van het SE-2 de studenten betere resultaten boeken. Het onderdeel Schrijfvaardigheid wordt getoetst zoals het voorgeschreven staat in de eindtermen voor het vak Nederlands.

Aangezien er in het Arubaanse onderwijs nog geen officieel taalbeleid is, heeft de overheid in de afgelopen jaren verschillende beleidsnota's gepubliceerd met het doel het Papiaments de waardering en erkenning te geven als moeder- en instructietaal.

Door de invoering van Scol Arubano Multilingual (SAM) krijgt het Papiaments een volwaardige plaats in het onderwijs en er ontstaat voldoende ruimte tot het aanbieden van een innovatief curriculum vanaf het kleuteronderwijs. De moedertaal van het overgrote deel van de Arubaanse leerlingen, het Papiaments, krijgt op deze wijze een volwaardige plaats in het curriculum.

De vier taalvaardigheden: luisteren, lezen, spreken en schrijven moeten voor een goede taalontwikkeling niet afzonderlijk, maar geïntegreerd aangeboden worden. Bovendien moet de nadruk niet gelegd worden op het onderdeel Spelling, omdat dat niet de taal is. Spelling is een middel om gedachten in woorden uit te drukken, zodat er een spellingbewustzijn ontwikkeld wordt bij het schrijven van een tekst in elke taal.

Er wordt al langer dan een eeuw in het Arubaanse onderwijs gebruik gemaakt van het Nederlands als instructietaal en bij het vak Nederlands van de moedertaal didactiek in plaats van de vreemde-taal didactiek. Dit heeft desastreuze gevolgen, zoals een hoog percentage drop outs en het laag aantal kandidaten op hogere opleidingen. Hier moet een einde aan komen.

5.2. Aanbevelingen

Het onderzoek wijst uit dat het vak Nederlands in het voortgezet onderwijs op Aruba onderwezen moet worden vanuit de vreemde-taal didactiek in plaats van de moedertaal didactiek. Daarnaast zullen de docenten Nederlands omgeschoold moeten worden en moet er een attitudeverandering ontstaan bij alle docenten ten opzichte van het Nederlands als Vreemde taal.

De overheid, in dit geval Directie Onderwijs, moet voor het totale onderwijs een taalbeleid ontwikkelen, dat aangestuurd dient te worden door linguïsten en andere onderwijsdeskundigen. De invoering van Scol Arubano Multilingual (SAM) moet doorvloeien naar het voortgezet onderwijs. De invoering van SAM, ook in het voortgezet onderwijs, zal onze leerlingen zeer zeker een eerlijke kans geven om een succesvolle schoolcarrière te hebben.

De docenten in het voortgezet onderwijs moeten door de afdeling Begeleiding van Directie Onderwijs geïnformeerd en betrokken worden bij SAM, zodat zij goed voorbereid zijn de leerlingen in het AVO te begeleiden. De *21st Century skills* moeten op alle niveaus van het onderwijs gebruikt worden en waar nodig dient Directie Onderwijs docenten te trainen in het gebruiken van die vaardigheden.

Het Papiaments, de moedertaal voor de meeste leerlingen, moet de instructietaal worden vanaf het kleuteronderwijs en het Nederlands moet als vak volgens de vreemde-taaldidactiek onderwezen worden. Iedere docent is taaldocent en zal tijdens het lesgeven in staat moeten zijn om, door middel van bijvoorbeeld translanguaging, een dieper en beter begrip van de leerstof te ontwikkelen bij de leerlingen. De meertalige situatie in de klas en in de samenleving, met verschillende posities van de talen, moet gerespecteerd worden in het belang van de leerlingen en hun toekomst. Nascholingscursussen op dit gebied zijn uitermate noodzakelijk.

Het gebruik van moderne communicatiemiddelen is geen luxe in het onderwijs en moet bij alle taalvaardigheden gebruikt worden. Zo kunnen leerlingen bijvoorbeeld door middel van uitwisselingsprojecten tussen scholen in contact treden met medeleerlingen en door middel van gesprekken de spreekvaardigheid in de vreemde taal ontwikkelen. Muziek kan hierbij ook als uitstekend middel gebruikt worden. Het beluisteren en zingen van liedteksten in de vreemde taal schept de mogelijkheid nieuwe woorden/uitdrukkingen te horen en te leren.

Door de docenten Nederlands zal er een eenduidige visie op het vak Nederlands als vreemde taal ontwikkeld moeten worden. De docenten vormen de spil in het uitdragen van hun vak en moeten samen met andere docenten de motor zijn bij de ontwikkeling van een taalbeleid binnen de school. Het is belangrijk dat alle docenten zich bewust en structureel richten op de rol van taal in het algemeen binnen de school.

Een schoolteam met een structureel taalbeleid bevordert de algehele ontwikkeling van de leerlingen en biedt de leerlingen de mogelijkheid hun onderwijsresultaten te verbeteren.

BIBLIOGRAFIE

- Brinton, D., Snow, M., & Wesche, M. (1989). *Content-based second language instruction*. New York: Newbury.
- Dale, L. & Tanner, R. (2012). *CLIL Activities. A Resource for Subject and Language Teachers*. Cambridge Handbooks for Language Teachers.
[//eltexperiences.com/clil-activities-by-liz-dale-and-rosie-tanner](http://eltexperiences.com/clil-activities-by-liz-dale-and-rosie-tanner)
- Departamento di Enseñansa Aruba (2011). Taal in het onderwijs. In: *Strategisch Plan Taalbeleid 2011-2012* www.ea.aw/component/content/article/65
- Departamento di Enseñansa Aruba. Proyecto ScolMultilingual. <http://www.ea.aw/>
- Departamento di Enseñansa Aruba, (2016). *Relato Estadístico 2015-2016*. www.ea.aw
- Directie Onderwijs Aruba (2007). *Eindtermendocument 2, Nederlands*; pag. 24 ad 5.
www.ea.aw
- Downing, J., De Stefano J., Rich, G. & Bell, A. (1984). Children's View of Spelling.
In: *The Elementary School Journal*, Volume 85, number 2.
- Evers, I. *Wat is taalgerichtvakonderwijs?*
Instituut voor Leraar en School, Radboud Universiteit Nijmegen.
- Fransen, A. & Zuijdgeest, M. (2010). Aan de slag met het ERK, werkwijzer voor docenten maakt de start met het ERK overzichtelijk. *Levende Talen Magazine*, jaargang 97.
- Gobierno di Aruba, *National Education Plan 2007-2017*, fragment uit een documentaire
www.youtube.com
- Gettinger, M, (1993); Graham,S,(1999). Ormrod, J. E. & Spivey, N. R. (1990), Effects of invented spelling and direct instruction on spelling performance of second-grade boys.
In: *Journal of applied behavior...* 1993 DOI:10.1901/jaba.1993.26-281
- Graaff de, R. (2012). Is spelling taal? Over de meerlagigheid van het taalsysteem.
In: *Taalcanon 2012*.
- Graaff de, R. (2014). Hoe leer je een nieuwe taal op school? In: *Taalcanon 2014*.
- Hajer, M. en Meestringa, T. (2015). *Taalgericht vakonderwijs*. Uitgeverij: Coutinho bv
- Machteld, M. et al. (2010). Het ERK in het voortgezet onderwijs In: *Levende Talen Tijdschrift*, jaargang 11, 2010. mens-en-samenleving.infonu.nl/...nieuw-avi-systeem.
- Mutasa, D. E. (Ed.). (2006). *African languages in the 21st century: The main challenges*. Simba Guru Publishers, p.119.

- Neijt, A. (2010). Is spelling taal? Over de meerlagigheid van het taalsysteem. In: Taalcanon 2010
- Pereira, J. L. (2018). *Valorization of Papiamentu in Aruba society and education, in historical, contemporary and future perspectives*, p. 15-16, p. 185, University of Curaçao.
- Renkema, J. (2006). *Geef de spelling wat speling*, Sdu Uitgevers, Den Haag, p.21.
- Sterk, R. & Van der Meer, C. (2016). *Papiamentu in perspectief. Een kritische analyse van het rapport Nederlands op z'n BEST*. www.mercatorresearch.eu/fileadmin/mercator.
- Stroud, C. (2002). *Towards a Policy for Bilingual Education in Developing Countries*, Published by the Education Division at Sida, Department for Democracy and Social Development
- Ten Thije, J. (2012). *Kun je een taal verstaan zonder deze zelf te spreken? Over luistertaal of receptieve meertaligheid*. In: Taalcanon 2012.
- Teunissen, F. (z.j.), *Met Open Oren, Vreemdetalenonderwijs aan jonge kinderen op Aruba*. Uitgeverij Coutinho.
- Van Gorp, K., Verheyden, L. (2003). Taalbeleid op school. In: *Vonk*, nov.-dec. 2003, nummer 2. 33^e jaargang.
- Van Paddenburgh, G.G. (2012, [1819]). *Beschrijving van het eiland Curaçao en de onderhoorige eilanden: uit onderscheidene stukken, bijdragen en opmerkingen opgemaakt, door een bewoner van dat eiland*. Haarlem, Facsimile e-Book uitgave.
- Van Putte, F. (1999). *Dede pikina ku su bisina. Papiamentu-Nederlands en de onverwerkt verleden tijd*. Zutphen: Walburg Pers.
- Willemen, M, H., Boschman, A.M.T., Van Hell, J.G. van (2002), *Leren stellen en niet vergeten correct te spellen*. In: *Tijdschrift voor Remedial Teaching*, vol. 10, iss. 1, (2002), pp. 22-24

BIJLAGEN

Bijlage 1: Interview 1

Vragen bij het interview met Gregory Goedgedrag, coördinator Talen aan het Instituto Pedagógico Arubano (IPA)

1. Wat zijn de kenmerken van Nederlands als Vreemde Taal?

Nederlands als vreemde taal betekent dat de spreker een andere taal als moedertaal heeft en die taal ook niet de taal is die in de omgang gebruikt wordt in het land.

2. Wat is de status van het Nederlands op Aruba?

Nederlands is in de Arubaanse samenleving een vreemde taal, omdat het heel weinig functies bekleedt in de samenleving. Het is de instructietaal in het onderwijs en naast Papiamentu de officiële taal.

3. Welke verschillen zijn er tussen de studie Nederlands en Nederlands als Vreemde taal?

De studie Nederlands in het verleden hanteerde de taal als een taal die de leerling al kent en hierin vaardiger moet worden. In het verleden concentreerde men zich meer op eigen vaardigheid. In de opleiding Nederlands als vreemde taal richt men zich meer op het beroep als docent Nederlands die de student opleidt om zelf onderzoek te kunnen verrichten en de taal te leren gebruiken in alle taalvaardigheden: spreken, luisteren, lezen, schrijven en gesprek voeren. Men acht in deze opleiding dat eigenvaardigheid (spelling en grammatica) basiskennis is, die de student zich deels zelfstandig en deels onder begeleiding eigen moet maken.

4. Waarom biedt IPA deze opleiding aan?

Er is een vergrijzing in het onderwijs en er komen steeds minder leerkrachten uit het buitenland om de taal te onderwijzen en als vreemde taal.

5. Moet Nederlands anders onderwezen worden? Ja, dat moet, omdat de taal een marginale rol speelt in de samenleving. Het is wel opmerkelijk dat kinderen de Engelse taal doorgaans meer gebruiken op school en buiten school dan Nederlands. Het is wettelijk omschreven als instructietaal in het Arubaanse onderwijs.

Bijlage 2: Interview 2

Vragen bij het interview met Gershwin Lee, directeur San Antonius College (Mavo)

1. Op het San Antonius College zijn leerlingen afkomstig van SAM scholen ingeschreven in leerjaar 1. Om welke SAM basisscholen en om hoeveel leerlingen gaat het?

Het gaat om Colegio Conrado Coronel en San Jose College. Van beide scholen hebben we in totaal 26 leerlingen

2. Wat is de ervaring van de lesgevende docenten met deze leerlingen?

De lesgevende docenten ervaren de leerlingen positief; ze bezitten een ruimere woordenschat en ze kunnen zich daardoor beter uitdrukken in hun moedertaal, het Papiaments. Daarnaast zijn de kritische leervaardigheden van deze leerlingen beter ontwikkeld. De leerlingen durven daardoor initiatief te nemen. Ook is het de docenten opgevallen dat deze groep leerlingen tijdens het spreken sneller gebruik maakt van de andere talen (Engels en Spaans) die op Aruba gesproken worden naast het Papiaments.

3. Zijn deze leerlingen in speciale groepen ingedeeld?

Ja, de leerlingen zitten in een groep, klas 1. Hier is bewust voor gekozen, omdat deze leerlingen gedurende de komende schooljaren gevolgd zullen worden. De leerresultaten moeten bijdragen tot evaluatiemateriaal bij de SAM.

4. Hoe zijn de leerprestaties van deze groep?

De directeur geeft voorzichtig aan dat het in feite nog te vroeg is te praten over hoge prestaties. Deze groep leerlingen zal in de komende leerjaren gevolgd worden in de leerprestaties ten einde een vergelijking te kunnen maken met leerlingen die niet afkomstig zijn van SAM basisscholen.

5. Wenst u tot slot nog iets te vermelden over deze groep leerlingen?

Het is een uitdaging om met deze groep te werken. De kritische leervaardigheden zijn bij deze leerlingen goed ontwikkeld en ze durven initiatief te nemen. Bij sommige docenten komen zij brutaal over, vanwege hun assertieve houding.

Bijlage 3: Het Eindtermendocument Nederlands

Het Eindtermendocument Nederlands bestaat uit de volgende domeinen:

Nr.domein	Domein	Niveaus
NE/K/1	Oriëntatie op leren en werken	2F
NE/K/2	Basisvaardigheden	2F
NE/K/3	Leervaardigheden in het vak Nederlands	2F
NE/K/4	Luister- en kijkvaardigheid	2F
NE/K/5	Spreek – en gespreksvaardigheid	2F
NE/K/6	Leesvaardigheid	2F
NE/K/7	Schrijfvaardigheid	2F
NE/K/8	Fictie	2F
NE/V/1	Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	2F
NE/V/2	Schrijven op basis van documentatie	2F
NE/V/3	Vaardigheden in samenhang	2F

Bron: Eindtermendocument 2, Nederlands. Directie Onderwijs Aruba, april 2007

Bijlage 4: Methoden in het basisonderwijs op Aruba

Methode	Leerjaar	Methode voor spelling	Resultaten in procenten	Vaardigheid spelling eind basisschool
Taal Actief	Leerjaar 1	Taalleesland	onbekend	Alle spellingproblemen die behandeld zijn.
Taal Actief	Leerjaar 2,3	Taal Actief	onbekend	Idem
Zonnig Nederlands	Leerjaar 4,5,6	Zonnig Nederlands	onbekend	Idem
Veilig Leren Lezen	Klas 1	Veilig Leren Lezen	onbekend	Idem

- 1 Taal Actief : Deze methode wordt sinds 2010 weer op de meeste basisscholen gebruikt.
- 2 Zonnig Nederlands: Deze methode wordt naast Taal Actief nog wel gebruikt in de hogere leerjaren van het basisonderwijs. De meeste basisscholen geven aan deze methode niet meer te gebruiken, maar zo nu en dan wordt er wel mee geoefend.
- 3 Veilig Leren Lezen: Methode voor lees- en taalonderwijs vanaf klas 1.
- 4 Taalleesland: Deze methode wordt slechts op één (1) basisschool gebruikt

Bijlage 5: Voorbeeld Dictee Schoolexamen MAVO

Hierna volgt er een voorbeeld van een dictee uit het schooljaar 2013-2014 tijdens het Schoolexamen op de MAVO-scholen.

PAS OP VOOR DE GAMEBOYRUG! 1 punt

1. Ken jij kinderen die vaak spelletjes spelen op een tablet of smartphone? (2 punten)
2. Na de whatsapp-vinger en de sms-tek waarschuwen deskundigen en artsen nu voor een nieuw fenomeen onder de jongeren: de gameboyrug. (3 punten)
3. Kinderen in de groei zitten zo vaak kromgebogen over spelcomputers, smartphones en tablets dat ze een kromme of een vergroeide rug ontwikkelen. (2 punten)
4. Vroeger kregen kinderen een kromme rug door kinderarbeid, terwijl deskundigen voorspellen dat we in de toekomst als gevolg van moderne apparaten een generatie met zwakke ruggen zullen krijgen. (3 punten)
5. Uit onderzoek is gebleken dat 40 procent van de schoolgaande kinderen al de rug heeft van een 50-jarige. (1 punt)
6. Een deskundige vertelt: ‘Er is nog iets aan te doen als kinderen liggen op hun buik met de gameboy spelen en meer gaan bewegen.’ (2 punten)
7. Om te zien of een kind al een gameboyrug heeft, kun je de buiktest doen: het kind moet voorover hangen en zijn voeten aanraken. (2 punten)
8. Normaal leidt dat tot een n-vorm, maar kinderen met een vergroeide rug kunnen hun voeten niet meer aantikken. (2 punten)
9. Die kinderen krijgen tijdens het bukken de v-vorm van een kraantje: hun onderrug blijft bijna recht, terwijl hun bovenrug extreem bol is. (2 punten)
10. Hopelijk is het voor de meeste kinderen nog niet te laat en hebben ze een mooie n-vorm. (1 punt)

SCHOOL	AANTAL LEERLINGEN	VOLDOENDES	ONVOLDOENDES	% ONVOLD	% VOLD
A	52	11	41	79%	21%
B	42	20	22	52%	48%
C	39	15	24	61%	39%
D	27	7	20	74%	26%

Tabel 3: Percentage voldoende /onvoldoende SE-2 Mavo, 2013

In het schema hierboven wordt een overzicht gegeven van het aantal voldoende/onvoldoendes dat behaald werd bij het SE Nederlands, schooljaar 2013. Naast het dictee moeten de leerlingen als onderdeel van SE-2 ook een samenvatting schrijven. Beide onderdelen, dictee en

samenvatting, worden onder de noemer Schrijfvaardigheid geplaatst. Dit is niet juist, omdat de leerlingen noch bij dictee, noch bij samenvatting een eigen schrijfproduct produceren. Bij de samenvatting worden kernzinnen uit de tekst overgeschreven. Leerlingen zijn dus niet zelf bezig een eigen tekst te produceren. Tijdens het Centraal Schriftelijk Examen (CSE) komt het onderdeel Schrijfvaardigheid wel goed tot zijn recht. Leerlingen krijgen tijdens dat onderdeel van het examen schrijfp opdrachten, waarbij zelf een eigen tekst geproduceerd moet worden. Bij de beoordeling wordt gescoord op onder andere spelling en grammatica.

Analyse van het dictee: PAS OP VOOR DE GAMEBOYRUG!

Het dictee wordt aangeboden in de vorm van tien aaneengesloten zinnen. In dit dictee komen de volgende spellingproblemen aan bod: Engelse woorden in het Nederlands, het gebruik van leestekens: komma, punt komma, aanhalingstekens, uitroepetekens, koppeltekens, het aaneenschrijven van woorden, vervoeging van werkwoorden. Per zin wordt een bepaald aantal punten toegekend. Bij de bepaling van het aantal punten wordt gelet op de spellingproblemen in de zin. Het cijfer dat de leerling behaalt, wordt berekend volgens de volgende formule:

(Aantal behaalde punten x 9) : te behalen punten + 1 = (... x 9) : 21 + 1 = ...

Een leerling die herhalingsfouten maakt, wordt slechts een keer gestraft voor de fout.

Analyse van de titel: PAS OP VOOR DE GAMEBOYRUG!

1. In de titel staat het Engels woord: Gameboyrug. Leerlingen worden geacht dit woord te kunnen schrijven. In het Nederlands worden zelfstandige naamwoorden aaneengeschreven bij het vormen van samengestelde woorden. Uit de fouten die er gemaakt zijn, blijkt dat leerlingen niet weten welke regel ze bij het Engels woord "Gameboyrug" moeten gebruiken. Ze zijn geneigd het woord op te splitsen, "Gameboy rug", en schrijven het dus niet als een samengesteld woord op.
2. De titel levert 1 punt op bij de juiste schrijfwijze en het plaatsen van het juiste leesteken.

Analyse per zin:

1. In het dictee komen er vier (4) Engelse woorden voor: tablet, smartphone, gameboy, whatsapp-vinger. Deze woorden zijn in het taalgebruik van de leerlingen niet onbekend, maar de schrijfwijze is wel onbekend. De Engelse woorden in zin 1 zijn tablet en

smartphone. Naast de Engelse woorden komt het gebruik van het juiste leesteken voor als tweede spellingprobleem. Het leesteken dat in deze zin gebruik moet worden is het vraagteken.

2. De Engelse woorden die in zin twee (2) voorkomen zijn: whatsapp-vinger en sms-nek. Bovendien is het woord sms-nek een afkorting waarvan de betekenis bij de leerlingen niet bekend is. Deze afkorting die als woord gebruikt wordt, levert problemen op bij de juiste spelling. De afkorting wordt als samenstelling gebruikt en het gebruik van het koppelteken in de samenstelling is problematisch voor de leerlingen.
3. In zin drie (3) treedt herhaling van de Engelse woorden op. Hierbij geldt dat een fout slechts eenmaal afgestraft wordt.
4. Het gebruik van de komma als leesteken vraagt in de vierde zin dat de leerlingen nauwkeurig luisteren en de komma op de juiste plaats schrijven. Deze zin is lang en heeft ook nog een bijstelling. Andere spellingproblemen zijn de verdubbeling van de medeklinkers in de woorden: *kromme, voorspellen, zwakke, apparaten, ruggen*.
5. In zin vijf (5) is het spellingprobleem het gebruik van het koppelteken in een samenstelling die bestaat uit cijfers en letters.
6. Het gebruik van aanhalingstekens, dubbele punt, hoofdletters is in zin zes (6) aan de orde.
7. Ook in zin zeven (7) komt het gebruik van leestekens nogmaals voor en is er sprake van een zin waarin er een nadere uitleg gegeven wordt. Deze nadere uitleg wordt door middel van de puntkomma weergegeven.
8. In zin acht (8) komt het koppelteken weer voor en ook het spellingprobleem met *ei-* of *ij-woorden* af te lezen (*leiden of lijden*). De leerlingen moeten uit de betekenis van de zin de juiste schrijfwijze kunnen afleiden.
9. Het spellingprobleem in zin negen (9) is het gebruik van de puntkomma en de komma.
10. Het dictee wordt afgesloten met een spellingprobleem dat eerder in het dictee aan de orde gesteld is; het gebruik van het koppelteken.

Welke zijn de meest gemaakte fouten in het dictee?

De meest gemaakte fouten: Het verkeerd opschrijven van de Engelse woorden, het verkeerd plaatsen van het aanhalingsteken, verkeerd gebruik van het koppelteken, de dubbele punt, de puntkomma, gebruik van ei en ij, werkwoordsfouten: het gebruik van –dt.

Puntenaftrek:

- Elk woord dat verkeerd geschreven / gespeld is : -1 punt
- Elk verkeerd gebruikt leesteken : -1/2 punt
- Elk verkeerd geplaatste hoofdletter : -1/2 punt

Deze vorm van toetsing van spelling vergt van de leerling een hoge concentratie, daar de leerling intensief moet luisteren, het gehoorde moet hij/zij interpreteren en verwerken: opschrijven volgens de juiste spelling! Geen wonder dat bijkans 80% een onvoldoende haalt voor het dictee. Denken in het Nederlands, snel interpreteren en beslissingen nemen in het Nederlands, de taal die de leerlingen zich nog niet eigen gemaakt hebben, is niet realistisch. De resultaten die behaald worden voor het onderdeel spelling zijn mede door de manier van toetsing niet bevredigend, noch voor de docenten, noch voor de studenten.

Bijlage 6: Brief Wijziging Centraal Examen Nederlands MAVO

Departamento di Enseñansa Aruba
www.ed.aruba

Aan: de directeuren van de mavo scholen
de directeur van de Avondmavo
de directeur van Middagmavo
de directeur van Schakel College
de voorzitter van het landsexamen
Alhier

Ons kenmerk : EBA 247/19
Uw kenmerk :
Onderwerp : wijziging CE Nederlands mavo
vanaf schooljaar 2019-2020

Oranjestad, 27 september 2019

Geachte directeur/voorzitter,

Met ingang van het schooljaar 2019-2020 wordt het centraal examen Nederlands voor mavo gewijzigd.

Dit houdt in dat er vanaf het schooljaar 2019-2020 slechts één centraal schriftelijk examen zal zijn voor het vak Nederlands mavo, bestaande uit een onderdeel leesvaardigheid en een onderdeel schrijfvaardigheid. Beide onderdelen worden achter elkaar op dezelfde dag afgenomen.

Tevens is de examentijd voor beide onderdelen gewijzigd. Het onderdeel leesvaardigheid heeft een tijdsduur van 1½ klokuur en het onderdeel schrijfvaardigheid 1 klokuur.

Het onderdeel leesvaardigheid bestaat uit twee (2) korte en twee (2) lange teksten met ongeveer dertig (30) vragen.

Bij het onderdeel schrijfvaardigheid zullen twee (2) opdrachten worden afgenomen. De schrijfopdrachten kunnen verschillen.

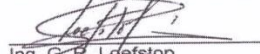
Dit kan bestaan uit:

- een formulier maken;
- een uitnodiging maken;
- een zakelijke brief schrijven;
- een informele brief schrijven;
- een advertentie schrijven;
- een verslag schrijven;
- of een betogend artikel schrijven.

Gelieve alle betrokken docenten van bovengenoemde wijziging op de hoogte te stellen en een kopie van dit schrijven aan hun uit te reiken.

Hopende u voldoende te hebben ingelicht, verblijft ondergetekende.

Met de meeste hoogachting,

Ing. G. R. Loefstop
Hoofd Examenbureau Aruba

cc.
- DPS
- SKOA
- SPCOA
- Stichting Onderwijs Combina
- Inspectie van het Onderwijs

Bijlage 7: Brief Wijziging tijdsduur CE Nederlands

Departamento di Enseñansa Aruba
1976 - 2019

AanDe Mavo directeuren

Ons kenmerk:EBA 224/1 19

Uw kenmerk:

Onderwerp: wijziging tijdsduur CE Nederlands
m.a.v.o. vanaf schooljaar 2019-2020

Oranjestad, 9 september
2019

Recentelijk heeft de minister toestemming gegeven om de duur van het examen Nederlands voor de m.a.v.o. te wijzigen.

Het vak Nederlands op de m.a.v.o. kent tot nu toe twee centraal schriftelijke examens, te weten Nederlands leesvaardigheid en Nederlands schrijfvaardigheid. Elk examen werd op een aparte dag afgenomen en had een tijdsduur van 2% uur.

Vanaf het schooljaar 2019-2020 wordt slechts één centraal schriftelijk examen afgenomen, bestaande uit een onderdeel leesvaardigheid en een onderdeel schrijfvaardigheid. Beide onderdelen worden achter elkaar op dezelfde dag afgenomen. Het onderdeel leesvaardigheid heeft een tijdsduur van 1% klokuur terwijl het onderdeel schrijfvaardigheid een tijdsduur van 1 klokuur heeft.

Bij de aanvang van het examen worden de examens van beide onderdelen tegelijkertijd uitgereikt aan de leerlingen. Aan de leerlingen wordt meegedeeld dat zij voor het onderdeel leesvaardigheid 1% klokuur de tijd hebben en voor het onderdeel schrijfvaardigheid 1 klokuur. De leerlingen worden aangeraden om met het onderdeel leesvaardigheid te beginnen. Verder worden de leerlingen door de desbetreffende surveillanten erop geattendeerd om goed rekening te houden met de tijdsduur voor beide onderdelen zodat zij niet in tijdnood komen. Na 1% klokuur wordt tegen de leerlingen gezegd dat zij met het onderdeel schrijfvaardigheid kunnen beginnen. Na het verstrijken van 2% klokuren worden allebei de onderdelen ingeleverd.

Gaarne uw docenten Nederlands en andere betrokkenen hiervan op de hoogte te stellen

Met vriendelijke groet,

In Glend Rⁿ. Loeffstop
HoofdExamenbureau

cc.

- Inspectie van het
onderwijs .D.P.S.-
S.K.O.A.

- S.P.C.O.A.

- Stichting Onderwijs Combina